

764

אתלף

מי פושט את הרגל? — מ. ע. אל"ף / המלך ערום! — אהרן אמיר / איבה מבית — ח. שפי /
רשימות ערביות — א. רם / ידינו שפכו את הדם — יורם נמשי / אל יהי אלוהים
לאירלנד — ג. גזיס / יהי פיסול — מ. ג'אנה / הגדוד (שיר) — א. עין / מולדת
וביאוגרפיה — זאב הנק / מתוך ת. ד. 448 / „אלף“ משיב / שוטים—ועקרבים /
כנענים עליך. יעקב / ברורי דברים

אוגוסט 1950

ברורי דברים

שוב למרקסיוז

שרירה וחוב

אחד הדברים הראשונים שאותם אנו שוקדים ל' החדיר בצבור הוא שה"ריח" היהודי — אם נשתמש בלשוננו — איננו "ריח" לאומי. אגב, הגדרתה של היהדות כ"לאומית", שעליה מחנכים אותנו הציונים, ושבה מחזיק גם אתה, כנראה, מנוגדת היא אף להשקפת המקובלות במרקסיוז. סטאלין, בחיבורו הנושן והנודע על השאלה הלאומית, מגדיר את האומה בפשטות כמין משולש של עם, לשון וטריטוריה. עם הגדרה זו, בעיקרה, הרינו מזדהים, בלא שנכנה עצמנו מרקסיסטים דווקא. האם אין היא נאמנה על מרקסיסט מובהק כמותך?

"מודרניזציה של המבנה החברתי ואמצעי הייצור" — מצטט אתה מפנינו, ואתה שואל מה פירושה: הל'—אמה, או "משהו אחר"? אנחנו תוהים ושואלים שא"לך אתה מה פירושה. מהו, למשל, פירוש "הלאמה" של "מבנה חברתי". על כל פנים, הואיל ואין נקודת המוצא שלנו מעמדית, ועיסוקנו—מכל-מקום, עיסוקנו העיוני — הוא בתחייתה של ארץ-הפרת — בלאיחחה, ולא דווקא בהלאמתה — רואים אנו ב"מודרניזציה" עיקר דבר ראשון-במעלה, ואת מסגרת המשטר שבו התגשם אנו רואים כשאלה משנית וכדבר הנתון לשינויים. רק דוקטרינר הנטול כל חוש מציאותי יתיימר לקבוע מראש דוקטרינרית, מה המשטר החברתי הע"תיד להיות מועיל, או חיוני, או הכרחי ל"מודרניזציה" של חבל-ארץ זה או אחר, של חברה זו או אחרת, כלא הבדל תנאים ומסבות.

הנראה בצבא האדום, כאשר "יבוא", איוב או משח"ר?—בשום צבא זה לא נראה "משח"ר". והמשטר הסובייטי לגבינו איננו לא איוב ולא בן-ברית, אלא חלק של מציאות בינלאומית-מסוימת שבתוכה אנו נתונים. ברית-המועצות, כמדינה, עשויה להיות לנו בת-ברית, כשם שהיתה לא מכבר, והיא עשויה גם להיות איבת. במידה מוכרעת תלוי הדבר בה.

„צברים" אמריקאים

הייתי רוצה לדעת מה יחסכם ליהדות ארצות-הברית, ובפרט לנוער היהודי-האמריקאי, שנולד באמריקה. דעתי היא, כי דרך המחשבה והתחושה שלהם היא מאד „בלתי-יהודית" וקרובה לזו של ה"צב" רים" יותר מכפי שרבים סבורים על-פי רושם ראשון.

חושב אני, ונסיוני מאשר זאת מפעם לפעם, כי כמה מרעיונותיכם היו יכולים למצוא הד רב בתוך אותו הנוער.

ג. וינצ'קור, ירושלים

אין אנו רואים צורך לקבוע איזה יחס מיוחד שהא לגבי יהדות ארצות-הברית.

צעירים יהודים ילידי-אמריקה, דומה שבחורים חביבים הם, בדרך כלל, ככל שהם „בלתי יהודים". בתורת מהגרים, סבורים אנו כי הם אלמנט מעולה מהרבה והרבה בחינות.

ידוע לנו כי בחורים אלה עשויים לגלות הבנה רבה לגבי עיקרי תפיסתנו, מערכת המושגים הציונית, והמנטליות הציונית הספוטית, מעוררות בהם תכופות לעג וסלידה. כאנשים הרואים עצמם אמריקאים, בני אומה חדשה, נוחים הם להלכה לגשת גישה ישרה, בריאה ואוהדת אל בעיות-היסוד אשר לפני האומה העברית המתהווה.

ואגב, האם אתה עצמך יוצא-אמריקה? קשה לקבוע זאת מתוך מכתבך.

תשובתכם בגליון מאי של „אלף" לא סיפקה אותי לגמרי, ואולם תיכיתי בגליון יוני-יולי נתקל אני בכתבת: „באש צולבת" של אחת גיריה, ובה תשובה לקטע מתוך „המערב", וכן חזרה וניתוח של ה"מכתבים המרקסיסטיים".

יכול אני לקבל את דבריכם על אודות מפעלה של ס. ס. ר. גם אתם רואים בו מפעל מקדם שאפשר ללמוד ממנו דברים רבים, אבל לא להע"תיק אותו. הדבר ברור, ואף מספק, אלא שהקטע אחריו איננו ברור. אומרים אתם שאינכם „רואים עצמכם חייבים להשיב לבעיותיה של מלחמת המעמדות"; אולי בשעה ידועה ובתחום ידוע יהיו מעגלי מלחמת „אלף" ומלחמת המעמדות משיקים. ובסופו של אותו קטע אתם מסבירים שאותם „מעגלים משיקים" ייווצרו ע"י גיבושה של „לאומיות עברית חדשה בארץ הפרת" וכי, נשאלת השאלה: מתי חושבים אתם להתחיל ב"אותו תהליך של „גיבוש"? כלום קיבוץ-הגלויות הוא „גיבוש"? או שיש הכרח בפעולה אחרת „מגבשת"?

ואם תאמרו, שה"גיבוש" חייב להתחיל מהיום, ואין לדחותו לזמן אחר, הרי ש"מעגל מלחמתכם" חופף את מלחמת המעמדות של הפרולטריון וה"אכרים בארצות ערב. מיהו אותו נושא של מלחמת המעמדות — מפלגה מהפכנית? כלום תנסו להתקשר אל מפלגה מהפכנית כל שהיא כשה"מעגלים ישיקו"? אתם אומרים שאין אתם פונים למוסקבה ולא לצבא האדום לעזרה — אין אתם תלויים בחסדו. לעת-עתה אף אחד ב"ישראל איננו תלוי בחסדו, כיון שהוא רחוק מאד תנו — השאלה היא אחרת: כלום בבוא השעה והצבא האדום יבוא וישחרר את האזור הזה, כלום אז תראו בו איוב, הרי הוא. למעשה, נושא את אותו המשימות והשאיפות שהביאו למפעלה המקדם של ברית-המועצות?

אתם טוענים ש„נקודת המוצא שלנו היא לאר"מית... אבל מטעימים אנחנו כי תחייתה הלאר"מית של ארץ-הפרת, כפי שאנו רואים אותה, כרוכה, אוביקטיבית, בעלייתם החברתית של ה"מונים הרחבים של בני הארץ ויושביה... כמור דרניזציה של המשק, המבנה החברתי ואמצעי הייצור". זה הכל יפה, אלא שנשאלה שוב השאלה: מהי „מודרניזציה של המבנה החברתי ואמצעי הייצור"? — הלאמה? או משהו אחר?

ועוד דבר: אתם טוענים שנקודת המוצא של"כס „לאומית" — אולי תסבירו לי מהי „לאומיות" לפי דעתכם. הרי אתם כופרים בכל דבר שרית. לאומי-יהודי נודף ממנו?

משה ט. ת"א

מבקש אתה שנסביר לך מהי, לדעתנו, „לאומיות". ואם שואל אתה מאתנו שנבוא להגדיר לך לאומיות מהי, אגב ברור עיוני ממצה, ספק אם נוכל לעמוד בכך במסגרת המדור הזה. אבל אם קורא תיך את „אלף" קבע — ונראה כי כן הוא — הרי דומה עלינו כי ניתנה לך הודמנות מספקת להבין איך אנו גופסים את מושג האומה, וביחוד דיוק: את מושג הלאומיות העברית.

אכן, תמהים אנו אם השתמשת אל-נכון בהדמנות הנתונה לך. פתאים בא אתה להקשות עליו מהי לאומיות „לפי דעתנו", ובתוך כך אתה מטיח נלפנינו: „הרי אתם כופרים בכל דבר שרית לאומי-יהודי נודף ממנו"!

עוקב אני בהתענינות אחר הכתוב בעתונכם. על-אף הבקורת הרבה בה מתיחס אני לדבריכם — מוצא אני אצלכם שאיפה לחרוג מהמסגרת הבלה והקפואה וחיפושים אחרי חדש, על כל המפתיע והנועז שבו. וזה כשלעצמו מהותי לדעתי גרעין חיובי.

אולם, עלי לציין, שלפי שעה, עד כמה שהש"קפותיכם באות לידי בטוי בעתון, הרי הנכם מרוכזים בעיקר בשלילה: שוללים את היהדות, שוללים מסורת לאומית שלה עבר עשיר, שר"ללים את הציונות ועוד ועוד. ברם, הגידו-נא לי, במטותא מכבודכם — מה אתם מחייבים?

...עלי להודות, שהרעיון על קונפדרציה של ארצות המזרח הקרוב שבה את לבי כבר מזמן. מצאתי בו פתרון לבעיות מדיניות וחברתיות וכל-כליות המציקות לנו כיום. כן מזדהה אני עם תפיסתכם, שבסופו של דבר יש למזג את בני כל העממים והעדות של ה"השהרון הפורה" לחטיבה אחת, אולם, מיווג כזה דורש תנאים מוקדמים, ובעיקר רקע שעליו יוכל לגדול ול-התפתח. ובמיוחד קשה הבעיה באזורנו, מאחר שהמחיצות בין העדות והעממים — לא בנקל ניתנות ליהרס.

וכאן שאלתי: מהו הרקע החברתי או התר-ביותי שעליו רוצים אתם לראות מזיגה זו? ב"מלים אחרות: „ארץ הפרת", שעליה כה מרבים הנכם לדבר — מהו הבסיס האידיאי החדש שלה? לפני שאסיים את דברי אעיר: הערותי הנ"ל לא באו לשם קנטור והתפלמסות. ברצוני להבין וללמוד. וברוח זו אבקשכם גם לענות לי.

א. בן משה, חיפה

גם אנו לא להתפלמס אתך נבוא ולא לקנטרך. רק להסביר אנו מבקשים כמידת יכלתנו ושמהים אנו על כל השואל מתוך רצון כן „להבין וללמוד". אין אנו באים סתם „לשולל" את היהדות, הציונות או איוו „מסורת לאומית שלה עבר עשיר". מתכוונים אנו להפריך מספר הנחות רעיוניות שבכוחן עיצבו המחנכים והמנהיגים אשר עלינו את תמונת-עולמו של הנוער העברי: ההנחה שהיהדות היא אומה, שהחברה המתקמת בארץ הזאת היא חלק מן היהדות או המשכה ונושאת מורשתה הרוחנית של זו; את ההנחה שהגוף הלאומי הקם בארץ הזאת, הוא ומדינתו הריבונית אינם אלא פועל-יוצא של הציונות; ושאותה „מסורת" שאתה מזכיר היא מסורת לאומית, היא מסורת שלנו.

„שלילה" נוראה זו שאנו שוללים את הנתות-ההבל של האידיאולוגיה הציונית, אינה באה אלא מתוך שאנו לוחמים על משהו שאנו, מכל-מקום, רואים בו חיוב, אמת והכרח: — ההגדרה העצמית של אומה עברית מודרנית מובדלת מן הפורה היהודית, מ"שוחררת מאידאולוגיות יהודיות וממשפטים-קדומים דתיים, עדתיים, גזעניים, ונסמכת על מסורתה ה"היסטורית של התרבות העברית הקלאסית.

אין אנו אומרים ש"המחיצות בין העדות והעממים" נקל להרסן, היעוד והמשימה שבשמשם אנו דוגלים לא קלים הם. אבל מאמינים אנו כי ניתן להגשימם. סבורים אנו כי אם לא ייעשה נסיון גדול ונאמן להגשימם, אין תקוה ואין תקנה לא לנו גם לא לחבל העולם. הנה כולו, ואנחנו סבורים כי במידה גדולה הרבה מכפי שמקובל לחשוב אצלנו תלוי הדבר בנו ביומתם ובמגמותיהם של מדינת-ישראל ויושביה.

מי פושט את הרגל?

הורסת אותו הריסה שיטתית. פעולתה זאת לא ניכרה כל־כך כל זמן שעמדו לה „הרכוש הנטוש“ הכביר, שהניחו פליטי־החרב אחריהם, וכוחות המימון והייצור שצברה לה הארץ בשנים שקודם העצמאות. כיום, משנתמצו הרזרבות הללו, נראות בעליל תוצאותיה ההרסניות של ההגירה ה„חפשית“.

אמנם טוענים שהגירה כזאת היא הכרח לבטחונה והסנה של המדינה. עקרונית גם אין לחלוק על כך. אבל אין להניח כי יש מי שחושב ברצינות שמדינה השרויה בעיצומן של אינפלציה ודמווראליזציה ופשיטת־רגל כלכלית גמורה היא מדינה שבכוחה להלחם.

בתוך משטר הגירה שכזה גם אין לחלום על ביצור עצמאותה של המדינה. הואיל וההגירה תלויה בכסף, והואיל והמשטר הזה אינו יכול למצוא כסף אלא באמריקה, הריהו מוכרח להיות תלוי יותר ויותר באמריקה; ונוכח המשבר הבינלאומי הקרב ובא, מוכרח הוא לנקוט אוריינטציה מערבית מפורשת יותר ויותר, וסופו נעשה גרור נרצע וחסרי־שע.

משטר ההגירה הזה גם אינו יכול שלא למוטט את משקה של מדינת־ישראל. הבסיס האידיאולוגי שעליו הוא מושבת ושבו הוא מצדיק את קיומו ואת מדיניותו, בסיס זה מחייבו שלא לבור לו אלמנטים פרודוקטיביים מתוך עתודות ההגירה היהודית. בסיס זה מחייבו להכניס לכאן, למשל, אותה „שיירה מזועזעת של 440 נכים ועוורים שהגיעה מטריפולי“ — שעליה הודיעה העתונות בימים ה„אחרונים“ — שיירה של „מהגרים“ ש„כל רכושם כלבים תרנגולות וחתולים שהם מקווים למכור בישראל“. בסיס זה כופה עליו התחייבות מוסרית להכניס לכאן מהגרים יהודים בלא התחשבות בטיבם של הבאים, בצרכי המשק, ובכוח־הקליטה של הארץ. בסיס זה כופה אותו לגדור את הארץ לפני מהגרים בלתי־יהודים, אנשי־עבודה, אנשי־עסק או חקלאים מנוסים. בעטי כל זאת רואה העולם, ועולם־הכספים בכלל זה, במדינת־ישראל לא ארץ נבנית ורב־תועלת, כמין אמריקה חדשה, אלא מדינת־אביונים פאנאטית, מין קבציאל אומללה.

זה משטר־השגור, אשר הציונות היא בסיסו הרעיוני, מוכרח גם לראות בכל דובר־ערבית שנשאר לפליטה במדינת־ישראל איש המגביל את קליטתה של ההגירה היהודית, כל שטח־ארץ המיושב דוברי־ערבית, במידה שהוא נסבל בכלל, הריהו נעשה כמין „מובלעת“ זרה וחשודה, או — נכון יותר — כמין שטח קולוניאלי, מדוכא ומנוצל.

לולא כזה היה המשטר, בהכרח היתה מדינת־ישראל רואה באזרחיה דוברי־הערבית, וכן בהמוני הפליטים אשר נמלטו מפניה — בחלקים ניכרים מהם, לפחות — אלמנט רצוי ביותר. היא היתה רואה בהם לפחות אחד המקורות לחיזוקה המספרי, וגורם העשוי להגביר במידה ניכרת ביותר — ובלא להיזקק להשקעות־הון מרובות — את ייצורה החקלאי, להגביר את אספקתה העצמית, לייצב את מאוּן־התשלומים העלוב שלה. בתוך כך גם היה בדבר כדי לייצב את הבטחון בגבולות, לפתוח פתח רחב להבנה עם יושבי ארץ־הפרת, ולהבטיח למדינה מידה הגונה של אהדה ונאמנות בשטחים העשויים להיספח עליה לעתיד לבוא.

לולא כזה היה המשטר, לולא אפיו העדתי־הסטרנני, פתוחה היתה הדרך לשילובם המלא והמהיר של דוברי־ערבית — בין מן הנמצאים כיום בתחומי המדינה בין מן העשויים לחזור אליהם — במבנה החברתי, המשקי והתרבותי של הארץ. בית־הספר העברי הממשלתי, החיים הפוליטיים של המדינה, מעגלי הייצור והפקידות הממשלתית — כל אלה היו נפתחים לפניהם לרווחה, לרווחתם הם ולטובת המדינה, ולטובת ארץ־הפרת כולה.

המשטר הזה אינו יכול לגשת גישה חיובית גם אל פתרון השאלה הזאת, הוא מבודדנו בידוד גמור בחבל־העולם שבו אנו שרויים. הוא מונע מתעשייתנו את לקוחותיה הטבעיים, את שוקיה הטבעיים, בארץ הפרת.

המשטר הזה חותר תחת עצמתנו הצבאית, מונע את ליכודה החברתי־הלאומי של הארץ ומעכב את גיבושה התרבותי. הוא הורס את כלכלתנו. סופו גם שיכרות את הענף שעליו הוא יושב: את ההגירה עצמה.

הסיסמה הציונית של הגירה יהודית דווקא ובלתי־מוגבלת דווקא פשטה את הרגל.

משטר ההגירה הציוני נמצא שאינו הולם את צרכי המדינה ואת טובתה. הוא מנוגד להם.

משטר ההגירה הציוני פשט את הרגל.

מ. ע. אר"ף

מסבירים לנו שקיצוב ההלבשה והתנועות תנאי הוא לקליטתה של הגירה נוספת. אומרים לנו שעל־ידי כך נחסוך שני מיליון דולארים, ואולי שלשה (דב יוסף אומר: ארבעה) במטבע זר, ובלא זה לא נוכל להוסיף „לקלוט“, סוף סוף צריך ש„גם“ יושבי מדינת־ישראל יטו שכמם למעמסת ה„קליטה“, סוף סוף אין להטיל הכל על יהודי אמריקה. יהודי אמריקה מסרבים, כנראה, ליטול הכל על עצמם, והקיצוב הוא הכרח, משום ש„המגבית“ בירידה.

אומרים גם שהקיצוב החדש באיחור בא. צריך היה להקדימו בשנה, ומבטיחים לנו שאין זו אלא התחלה. עתיד הקיצוב לחול גם על שאר ענפי צריכה חיוניים. הכרח הוא, והכרח מתמיד, ככל אשר ניתן לחזות את הדברים, צורך ההגירה החפשית, צורך בטחוננו.

כמה בעצם עולה „קליטתה“ של משפחת מהגרים אחת במדינת־ישראל? — יש אומרים אלפיים דולר, והממעטים אומרים, אלף. בסכום שנחסוך נוכל אפוא לקלוט משהו סביב אלפיים, שלושת אלפים משפחות. אין לזלול במספרים כאלה, אבל הריהם פחות מעשירית המוחזק קים עתה במחנות במדינת־ישראל. כדי לקלוט אחרי־כן עוד כמספר הזה יהיה צורך בצמצומים חמורים נוספים, ועניבת החנק שוב תהיה במקומה: על צווארי מדינת־ישראל, ושאלת ההגירה תשאר עומדת בעינה.

לא זה לא עסק, כך אין הענין יכול להימשך, משהו צריך להשתנות. משהו פושט כאן את הרגל. מי?

כי־כן, הרי זה משטר ההגירה הציוני. המשטר הגורס שמדינת־ישראל מעיקרה אינה קיימת אלא כדי לקלוט מהגרים יהודים. המשטר המשלה את עצמו, ואת יושבי הארץ, כי יש מקום להגירה יהודית בלתי־מוגבלת לישראל, בלתי־מוגבלת דווקא ויהודית דווקא. המשטר העמל להקים כאן מלכות־עדה יהודאית יחדנית, בדלנית, קנאית, שכל קיומה תלוי בתמיכתה הממונית והמדינית של התפוצה היהודית. הוא משטר ה„שגור“.

הבל היא המעשיה שמדינת־ישראל, להבדיל מכל מדינה אחרת, אין גבול לכוח קליטתה. כוח־קליטה הוא מושג ממש מאד, אף על פי שהארמיניסטרציה האנגלית בזמנה השניאנו עלינו, הוא מושג שיש לו גבולות פיזיים מוחשיים. כמות ההון המתלווה להגירה היא הקובעת במידה רבה, אם לא במידה מכרעת, את הגבולות האלה. יבוא ההון, בין הון מסחרי בין הון נדבני, הוא, ולא המליצה הציונית, הוא שקבע למעשה גם בימי האנגלים את כוח קליטתו של המשק המקומי. עתה, הואיל ואין מימונה של ההגירה בא אף במעט מתוך עצמה, והואיל ואל שוק הכספים הבינלאומי כמעט לא היה משטר השגור נוסוגל לפנות, והואיל ועיקר מימונה של ההגירה בא מתרומות הנדבנים היהודים באמריקה, והואיל והון פילנטרופי מדרך הטבע וההכרח הוא שיוצא במדה עצומה באורח פילנטרופי, לא פרודוקטיבי, על כל השחיתות הכרוכה בכך, ולפיכך תמיד נמצאות התרומות מפגרות פיגור רב אחרי הצרכים — אין בריה אלא להיכנע לכורח המציאות, ולהתאים את קצב ההגירה לאפשרויות מימונה.

ואף משטר־השגור נכנע לו, כל מי שעינים לו לראות רואה שההגירה מצמצמת והולכת. יש סוברים גם שהפסקת ההגירה יהיה דית ההמונית מעראק לא באה בזמנה של בגדאד בלבד. עדיין התעמולה בורחת מן המציאות, ולעם עוד אין מגלים אותה, אבל עסקן ציוני חשוב הצהיר בימים אלה בדרום־אפריקה שאם לא תעלינה הכנסות המגביות, תופסק באוקטובר ש. ז. ההגירה לישראל, או שתצומצם צמצום חמור ביותר, אף מנהיגיו של המשטר יודעים היטב כי לאורך־ימים לא ייתכן להמשיך כך.

איזהו המשטר הטוב למדינה מן המדינות? — אותו משטר שיש בכוחו לפתור על הצד היותר טוב את הבעיות הממשיות העומדות לפני בתקופה נתונה. הבעיות הממשיות העומדות עתה לפני מדינת־ישראל הן: איכלוס, פיתוח, תיעוש (אינדוסטריאליזציה), הבראת המשק, ביצור העצמאות, העלאת הכושר הבטחוני, שבירת ההסגר המדיני אשר סביבה, וגיבושה החברתי־הלאומי של האוכלוסיה. האם משטר־השגור הציוני הוא המיטיב לפתור למדינה את בעיותיה אלו? ההגירה, שהיא הדרך המהירה ביותר לאיכלוס, פושטת את הרגל במשטר הקיים. באשר הוא כפוף לסיסמה התלושה והמופרכת של הגירה יהודית ובלתי־מוגבלת, „ההגירה הקטסטרופולית“, שהיה המשטר מתפאר בה, לא די שאינה מוסיפה להבראת המשק אלא שהיא

המלך ערום!

נמצא בפלשתינה (א"י) בזכות ולא בחסד". (ההדגשות שלי - המעתיק).

התמורה

ועתה, מה היה ענין הציונים לכל זה? התשובה האמתית על כך ידועה. אין איש מכחיש אותה. אבל, הנוגעים בדבר, לאמור - בעלי התעמולה הציונית הנמלצת, בוחרים היו, בדרך כלל, שלא להבליטה.

את התשובה האמיתית מוצאים אנו, למשל, בדברי עדותו של לוי ג'ורג' לפני ועדת פיל הנזכרת (ר' הד"ר הנ"ל, ע' 17):

"המנהיגים הציונים נתנו לנו הבטחה מוחלטת כי באם תזייבנה ממשלות ההסכמה ליתן הקלות להקמת בית לאומי ליהודים בפלשתינה (א"י), יעשו הם את כל אשר לאל ידם להטות את רגשותיו ותמיכתו של העם היהודי בכל העולם לטובת ממשלות ההסכמה. הם קיימו את הבטחתם."

לשון אחרת: תמורת שירות מדיני מסוים שהתחייבו הציונים לשרת את מעצמות ההסכמה, שירות שמן הסתם חשוב היה למדי בעיני אותן מעצמות, הבטיחו אלופי הקיסרות הבריטית לתת לציונים עמדת-בכורה ושלטון בפיתוחו הנוסף של אותו "בית לאומי" הקיים כבר ממילא של אותה "עדה" אשר, הוסיף לאומי טבוע עליה למעשה, - כלשונו הרשמית המאופקת של צ'רצ'יל - אף גם בחייו של "הבית הלאומי" הזה עצמו, אף הם קיימו את הבטחתם.

והפירוש המעשי היה שהמעצמה, שעתידיה היתה לקבל מחבר-הלאומים את המנדט על ארץ-ישראל, נתנה לציונים, "מנדט" על הגוף הלאומי המתהווה בה בארץ זו, בסעיף 4 של המנדט, שקבלה בריטניה מחבר-הלאומים, נקבע כי "ההסתדרות הציונית, שתיחשב, סוכנות יהודית נאותה - כל זמן שארגונה והרכבה יהיו נאותים לדעת הממונה, תעודתה תהיה לעזר ולעזור לשלטון המנדטורי, באותם הענינים הכלכליים, החברתיים והאחרים שיכולה להיות להם נגיעה" לא רק למה שנקרא שם, "יסוד הבית הלאומי היהודי", אלא אף, "לאינטרסים של ה"תרשבים היהודים בפלשתינה".

השררה

האדמיניסטרציה הציונית כפתה עצמה על כל שטחי חייו של ה"ישוב" העברי בשטח המנדט הבריטי. באמצעות מנגנוני התעמולה וההתרמה העולמיים שלה הזריקה לו זריקות של כספים, אבל במיטב כוחה שקדה לדחוק את רגליו של כל גורם אחר המבקש לשחף עצמו בפיתוח הארץ וישובה. רק באין כל ברירה היתה נאותה לסבול בצדה גורמים אלה, ואף במקרים המועטים הללו תבעה לעצמה - על הרוב, בהצלחה - מידה מכרעת של פיקוח ושררה על פעולותיהם ומדיניותם של אלה בארץ. ועדיין ספק גדול הוא אם אין השכר ששכרה הארץ מהן התרומות היהודי-ציוני - שעד לשנים האחרונות, אגב, היה מקלה נטפים-נטפים בלבד - יוצא בהפסד, הן מבחינה מדינית ופסיכולוגית, הן מבחינה גדולה הוא אם אין שכר, "המגבית היהודית המאוחדת" יוצא בהפסד הון-השקעות מסחרי, בין יהודי בין בלתי-יהודי (ולא בהפסדו של זה בלבד!). אם משקה של מדינת-ישראל עורו

כל הארגונים האלה, כל התנועות האלו, לא ארגונים ציוניים היו ולא תנועות ציוניות היו לא הציונות חוללתם, לא עליה עמדו ולא היא קיימתם. מהם אף לציונים היו בעיני המוסדות הציוניים, היו אלה גופים חברתיים, משקיים, מעמדיים, מקצועיים, תרבותיים וקומוניים, עליהם ועל דוגמתם נכוו בארץ הזאת כל אשר נכון בה מיום שהודח מכאן התורכי, והם ששימשו, בעצם היותם, עילה ומסד להשתלטות הציונית בארץ הזאת.

אנגליה והציונות

לא הציונות המשילה את אנגליה בזמנו על מרבית ארץ הפרת, ועל ארץ-ישראל בכלל זה, ולא היא שכבשה לה בכוח חילותיה את השטחים האלה מידי התורכי. גם שקר מהובל הוא שלולא הצהרת באלפור לא היו הבריטים, "מקבלים" את המנדט על פלשתינה (א"י), והציונים שהיו אז הבנים להשתעשע ב"טענה" זו, הם עצמם ידעו בלבבם כי הבל היא, את המנדט על ארץ-הנהרס "קבלו" הבריטים בלא זכותו של "בית לאומי יהודי" כלשהו, והמנדט הפלשתינאי כלל גם את חזרת-היהודים, אף שמראש נקבע שהשעיפים ה"נוגעים ב"בית הלאומי" לא יחולו על השטח ההוא. אמת שלל הקשור ב"בית הלאומי" הזה, והתפקיד שמילאה הציונות בכל הקשור בו בזה, גרמו ששלטונה הישר של הקיסרות הבריטית במערב-הירדן יתקיים פה ימים רבים לאחר שנאלץ לסגת ולוותר על עמדות בשאר שטחי ה"מנדט" שלו במזרח. מסתבר גם שלכך בעיקר נתכוונו חסידי-אומות-עולם כבאלפור, צ'רצ'יל, לוי ג'ורג' ושאר מדינאים קיסרתיים בב-ריטניה, שהרגשות הציונית הקרתנית היתה רואה בהם את "אבות" מה-שנקרא הבית הלאומי היהודי.

ובמידה שהיו ל"מדיניות הבית הלאומי" של לונדון נימוקים בני-משקל מחוץ לגני-מוקים הקיסרתיים הטהורים, הרי לא נמצאם במליצות המופשטות על "הקשר ההיסטורי" של "העם היהודי" לפלשתינה (א"י) ובשאר גינוני צדקנות שבאגרתו של הלורד באלפור אל הלורד רוטשילד, את אלה נמצא בדברים העניינים הפשוטים שב"ספר הלבן" של צ'רצ'יל, מזכיר המושבות בעת ההיא, "על הפוליטיקה הבריטית בפלשתינה", מהודש יוני 1922, (ר' בתרגום הרשמי העברי של דו"ח ועדת פיל (הרצאת הוועדה המלכותית לפלשתינה, מסמך פלמנטרי 5479, ירושלים 1937):

"במשך שנים-שלושה הרוות האחרונים, אמר ו. צ'רצ'יל, "חזרו היהודים ויצרו בפלשתינה (א"י) עדה המונה עתה 80,000 נפש, אשר בערך רבע מהם הם אכרים, או עובדי אדמה. עדה זו יש לה מוסדות פוליטיים משלה; אספת גבהרים להנהלת עניניה הפנימיים; ועדירערים גבהרים; ומוסד המפקח על בתי ספרה... עסקיה מתנהלים בשפה העברית כשפת-אם, ועתונות עברית יש לה המשמשת אז צרכיה. היא חיה את חייה האינטלקטואליים המיוחדים ופעולותיה בשדה הכלכלה גדולות הן. עדה זו אפוא, על אוקלוסיה בעיר ובכפר, על מוסדותיה המדיניים, הדתיים והחברתיים, על שפתה, על מנהגיה, על חייה, טבוע עליה למעשה חותם "לאומי".

ומתוך כך:

"כדי שיהיה לצבור הזה הסיכוי הטוב ביותר להתפתחות חפשיה... חשוב כי ידע הצבור הזה כי הוא

אחת ה"אמיתות" הציוניות, שאנחנו רגילים לחזור עליהן בחינת מצות אנשים מלומדה, ושהציונות לא תיעף מלדגול בה, היא - שמדינת-ישראל קמה כפועל-יוצא מן התנועה הציונית ומפעליה, ולא עוד אלא שלא תהיה עמידה למדינת-ישראל וקיום לא יהיה לה, בלא תמיכתה הומשכת של ההסתדרות הציונית על מוסדותיה. מתוך כך עמלה הציונות לזוהות את עצמה עם מדינת-ישראל ואת המדינה עם עצמה - לפחות זיהוי-שלהכה - ומתוך כך טוענת היא לזכות בכורה, או לפחות לזכות של "שותפות שווה", בהכרעת גורלה של מדינת-ישראל, בקביעת מדיניותה הפנימית והחיצונית, ובעיצוב דמותה הרעיונית והרוחנית.

הבה נבדוק מה ממש באמיתה זאת. ההגירה היהודית המודרנית, שעליה הציונות "רוכבת", לא הציונות חוללתה, כשם ש"צרת-היהודים" בתקופה החדשה לא הציונות חוללתה. לכל היותר אפשר לראות את הציונות כאחד מוצרי-הלוואי של זאת.

וההגירה היהודית, במידה שהוגפו לפנייה שערי ארצות-ההגירה ה"קלסיות", ובמידה שנתכוונה לארץ-ישראל, לא הציונות הגיפה לפנייה שערים, לא היא שפתחה לפנייה שערים אחרים, לא היא שהטתה אותה לארץ הזאת.

בימי התורכים

בימי משול התורכים בארץ הזאת לא פעלה הציונות אלא פעולה סמלית בלבד. אכן, יהודים היגרו לכאן בימים ההם, ובמספרים גדלים והולכים (בפרט בשנים האחרונות לפני מלחמת-העולם א'). ומפעלים ציו וארגונים קמו - אבל בכל אלה היה חלקה של הציונות אפס. או כמעט אפס. ההתיישבות החקלאית אמנם נהנתה מתמיכה יהודית חשובה, אך היתה זו בעיקר תמיכתו הפילנתרופית של הברון רוטשילד, - שמעולם לא יזיה את עצמו, ואת "מפעלו", עם ההסתדרות הציונית, וכמדומה אף לא עם "חובבי ציון" בשעתם, - או תמיכתם של מוסדות ישוביים כ"יק"א" ("פיק"א" של ימינו), מוסדות בלתי-ציוניים במפורש. הישוב העירוני החדש - האחוזה בית, היא תל-אביב של ימינו, בכלל זה - ביזמה מקומית קם, ולשום מוסד ציוני לא היה בכך חלק ניכר כלשהו. מפעל החינוך של ה"ישוב" בימים ההם, במידה שאין לזקפו לזכות יושבי הארץ בלבד, נעזר בארגונים יהודיים-כלליים, ארגונים "מתבוללים" בלשון הצירוף דוגמת ה"אליאנס", "עזרה", ו"ולתן". לא בזכות הציונות ולא ביזמתה אף לא בעזרתה. והעבריה הושלטה במוסדות החינוך הללו - על אפס של אותם ארגונים יהודיים או של רובם - לא הודות לציונות ולא בכוחה, אלא בתוקף מלחמתו העקשנית של ה"ישוב" עצמו, בתוקף צעיריו ונעיריו ומוריהם, שכבר אז ראו עצמם שייכים לגוף לאומי מתהווה. מערכת החינוך העברית היתה קיימת, והיתה עברית, הרבה קודם שתשלט עליה הציונות בחסד השלטון הבריטי.

גם תנועות וארגונים קמו אז ב"ישוב", התאחדות המושבות, למשל, הסתדרות הפועלים החקלאיים, הסתדרות "השומר", תנועת ה"גד-עונים", בני נוער המושבות, הסתדרות המורים, ועד הלשון, אגודת הכורמים, "פרדס", וכן, אגב, גם רשת עצמאית של בתי-משפט.

בני במידה מרובה להראיב על נדבנות מן החוץ — בין נדבנות סנטימנטלית בין סנוביסטית — הרי הייבת היא תודה על כך קודם כל למדיניותה הכלכלית של הציונות בעבר, שעקרוניתה ו" תוצאותיה, הם חלק מן הירושה המדכאה שזכו בה אלה המנהיגים בפועל את המדינה הזאת — אף הם, כמוכן, ציונים, או לפחות ציונים "לשעבר".

מעט מעט השתלטה הציונות על התאים הרכים של רבנות עברית בארץ הזאת. "אסיפת הנבח" רים" למשל, שקמה בראשית תקופת הכבוש הבריטי, שבמושב הראשון שלה הכריזה כי היא "המוסד העליון לסידור עניניו הצבוריים והלי אומיים של הישוב העברי בא", וביאתי כוחו הי' זיוה כלפי פנים וכלפי חוץ. — נחנקה בזרן בידי האדמיניסטרציה הציונית. "הועד הלאומי", שאמור היה לשמש גוף מוציא לפועל של אותה סמכות פרלמנטרית עברית, היא אספת הנבחרים, וושפל בהתמדה עד למעמד של משרת מסכן וחסרישע של "ההנהלה הציונית", אשר לימים נתגלגלה ב"סוכנות היהודית". כן התנכלה האר" כיניסטרציה הציונית כל הימים לקומיותם ואי-תלותם של תאי השלטון העירוני העברי; ולכל תנועה צבורית מקומית, וכל זרם צבורי מקומי, שאינם משמשים סניף, או שלוחה, או מרכז, לאחת המפלגות שבמסגרת הווסתדרות הציונית העולמית. במידה שלא יכלה למנוע את הופעתם של אלה, או לחנקם באבם שקדה עליהם לבלעם.

הנה כך נראו למשל בקונגרסים ציוניים עול- מיים צירים מטעם, התאחדות התימנים, או "עליה חדשה", וכמדומה אף "התאחדות האכרים" — גופים אשר, תהיה דעתנו עליהם מה שתהיה, כרי כי הם גופים מקומיים טהורים, פועל-יוצא של מציאות מקומית ואינטרסים מקומיים. וכיוצא בכך מה שעלתה לארגון הבטחון הישובי, ארגון "ההגנה", שקם בראשית ימי ה- אנגלי, מתוך שרידי "השומר" ומתוך תאים מקו- מיים שצצו ספונטאנית. אף הוא לא ההסתדרות הציונית יסדתו וציידתו. רק לימים, משנעשתה ה"הגנה" גורם של ממש, מכל-מקום לפי מושגי הימים ההם, דאגה ההסתדרות הציונית, או ה"סוכנות" שלה, להבטיח לעצמה את השליטה המלאה עליה, וכבר היה המחיר ששילמה ה"הג- נה" והארץ כולה, עם שהשתלטו עליה ה"עס- קנים". בקשר לכך כדאי אולי להביא פה איוו עדות מוסמכת — אחת מרבות. הנה, למשל, מה שמספר יצחק שדה (ר') "על המשמר" (5.8.49): נוכח המצב הפרוע בארץ בסוף 1937, נוכח העובדה שארץ היה אז רק שני גדודים בריטיים, הציע מפקד פלוגות-השדה לגייס 4000 אנשים לפלוגות-השדה ולכבוש בעזרתם את כל שטחי הארץ. ההצעות לא התקשמו, כי לא קבלו את הסכמת המוסדות.

אח"כ פורקו פלוגות השדה ובמקומן הוקם חיל-השדה — שייצג בתכניתו נטיגה מסוימת

דילמה ציונית

בקבלת פנים שערך השר שזר לכבוד צירי "הקונגרס (העברי)" אשר מנחה ריבולוב: — אנו חוזרים הביתה ותמיד נתגעגע על ארץ ישראל מרחוק. מער על כך חיים תורן: — מוטב שתשתקנו בישראל ותתגעגעו מכאן על אמריקה...

"הצופה" 1.8.50

אמר לי טוחר מקובה: "מוטב לי לשבת בקובה וראשי בארץ, מלשבת בארץ וראשי בקובה". "הצופה" 9.6.50

מהשגי פלוגות השדה. נטיגה זו נקבעה לא במעט ע"י חשש המוסדות ליזמה ולערנות של הדור החדש (ההדגשות שלי — המעתיק). וכל הינוק בארץ יודע באיזה "מוסדות" מדובר פה.

* *

אין לאמר כי בריטניה, במדיניותה הארציש- ראלית, לא היתה שמחה בכך שאותו "עובר-של אומה, אותה אומה מתהווה, הוא ה"ישוב" העברי של הימים ההם — מיוצג, במערכה מול שלטון- הכיבוש הבריטי ומול הערבאות המופיעה כצד לאומי-טריטוריאלי, לא על-ידי נציגות עצמית איתנה, אלא ע"י גוף יהודי עולמי, א-טריטוריאלי ו"חיצוני" מעצם מהותו. המחשבה המדינית-הקרו- לונאלית של בריטניה אף מעונינת היתה, הן מטעמים עקרוניים הן מטעמים מעשיים, לטפח כצב דברים זה גם לעשותו קבע. אף בהמלצו- תיה של ועדת פיל על תכנית החלוקה וסיום מש- טר הממונות (ר' הדו"ח הנ"ל, ע' 277) מוצאים אנו, למשל, נוסח זה, (ההדגשות למעתיק):

על הממשלה הממונה לנהל משא ומתן עם ממשלת עבר הירדן ובאי כח ערביי פלשתינה (א"י) מצד אחד, ועם ההסתדרות הציונית מצד שני.

המפער

כאמור, ההגירה היהודית לארץ הזאת לא היתה פועל-יוצא של הציונות. היא באה ככל שנסתחף שדהו של קבוץ זה או אחר מקבוצי הפזורה הי- הודית, או של מעמד זה או אחר בתוכה, ונמידה שנסתחף שדהו. והיא באה במידה שהר- שו ממשלות האומות ליהודים לצאת, ובמידה שהרשו להם שלטונות פלשתינה (א"י) להכנס. אבל בתוקף שיטת ה"סרטיפיקטים", שאת הלר- קתם מסר המנדטור בידי המנגנון הציוני, קנתה לה הציונות השפעה מכרעת — אם לא על שיעורי ההגירה וקצבה, לפחות על ארגונה והרכבה. בתוך כך השיגה ידה לכפות על ההגירה היהודית — ה"סטיכית", בלשון מונחיו של ב. בורוכוב — אופי אידאולוגי ציוני, לפחת בה מידה הגונה של תוועת "שליחות" ציונית, ולהרגילה מראש לעוב- דו, שליטתה של הציונות בחיים הפנימיים של הצבור שבו אמורה הגירה זו להתאחו — הוא ה"ישוב" העברי.

עם זאת יש לזכור שבצעם קליטתה של ההגירה היהודית בארץ הזאת היה חלקה של ההסתדרות הציונית ועום ביותר. במידה שהוא ניכר בכלל, אין זה אלא בתחום ההתיישבות החקלאית, וביתר זיוק באותו חלק ממנה שמקובל לקרוא לו "ההת- ישוב העובדת". הלכה המכריע של ההגירה נקט בעיר ובחרושת, ובפיתוחן של אלו מילאה הציונות תפקיד אפסי, שלא לאמר — מכשיל. גם בפריחת הפרדסנות, ענף-היצוא העיקרי במשק הארץ, לא היתה לציונות יד, ואם ניצלו מחורבן או- הם משקי ההתיישבות החקלאית שהוקמו במיש- רים על-ידי המנגנון הציוני, ואם זכו לעושר ולשג- שוג, הרי זה לא רק משום הרוח החלוצית העקשנית, שפיעמה בהרבה מאנשי המשקים הללו, אלא, בעיקרו של דבר, הודות לתהליכים ולמאורעות שהציונות לא חוללתם אף ספק אם חזתה אותם: כוונתנו לאותה התפתחות נמרצה של ישוב עי- רוני מודרני, לתיעוש המהיר שהיה כרוך בהגירה ושסחף עמו גם את המשקים הללו, ולגיאות הכלכלית הכבירה, שבארצות המזרח התיכון הי- תה בת-לווייה נדיבה למלחמת-העולם מס. 2.

"סוכאורדינציה"

אכן משעה שהופיעה הכנסיה הציונית — כבי- טויו הקולע של חברי ש.רוחם (ר') מאמרו "משבר הכנסיה הציונית" ב"אלף הקודם) — בחיי הצ-

שעור בכלכלה מדינית...

עתונאי יהודי מאמריקה מספר, כי יש בקרב עסקני התנועה הציונית מעבר לים נטיה חז- קה להכריז על מלווה פנימי יהודי. אחד העס- קנים הללו נאם — במסיבה פנימית — נאום שאלוהו: וכיצד תכסה מדינת ישראל את התחייבויות המלווה? ואותו עסקן השיב במלוא הרצינות: אנו נערוך מגבית מיוחדת בקרב יהודי אמריקה ונשיג על ידי כך את הכספים הדרושים לכי- סוי המלווה... ("מעריב")

בור העברי כגורם-שלישרה בחדש הכובש הברי- טי, דאגה לדחוק רגלי כל גורם מקומי או אישיות מקומית ולדכא כל גילוי של אינטרס מקומי- אוטונומי, אלא אם כן יזוהה עצמו — לפחות להלכה, לפחות למראית עין — עם האידאולוגיה שלה עם איוו ממסגרותיה, ועם מדיניותה. הסבר-מה לשלתנות הציונות בחיי הצבור העברי — הסבר מבולבל מעט אבל גם גלוי-לב מעט — מצאנו לפני שנים במאמרו של אחד הנר- דעים בפובליציסטים הציוניים. בעתון "הזמן" כיום 7.7.1944 כתב משה קליינמן:

הפוליטיקה היהודית מן ההכרח היא שטוחה ע"פ תבל רחבה ומאוזנת עמים וארצות ושלוו בה ומשולבת עם גורמים רבים העומדים מחוץ לארץ הזאת והאוכלוסיה הנמצאת בה ברגע זה... ועדיין לא תוכל תנועתנו הלאומית למ- סור הנהלת עניניה (!) לידי הישוב הזה. שעדיין לא עוצב ועדיין תוססים בו יצרים ספרטיסטיים ושאירות אינדיבידואליסטיות לא מרוסנות. כמה וכמה פעמים כבר ראינו בעינינו התפרצות של כוחות צנטריפוגליים. ראינו לא אחת גם בצבוץ של מגמות... ישוביות קונטרא-ציוני- יות... תופעות כאלו והדומות לכן אינו עשר יות לחזק את הבטחון בלב הנאמנים עם ההסת' הציונית העולמית. שכבר יכולה התנו- עה למסור לישוב הזה את כל הסמכות בשטח הפעולה המדינית.

"משטר זה מחייב — מי יודע לכמה זמן! —

סוכאורדינציה מוחלטת של נציגות הישוב

לנציגות התנועה הציונית העולמית". מ. קליינמן, שציוני טוב היה, הוסיף והודה שם כי "דיאקטיקה זו" הטרידה אותם את הציונים "כל הימים, מדעת ושלא מדעת", אף אפשר כי "בלא יודעים היא שנתנה בלבנו את המחש- בה לתת לישוב נציגות מוגדלת בקונגרסים — למורת רוחם של הדמוקרטים הקפדנים". הפירוש המתבקש מאליו, אם גם אולי ציני הוא מעט, ריהו: "נציגות מוגדלת בקונגרסים" כבקשיש תמורת "סוכאורדינציה מוחלטת". את התביעה הזאת ל"סוכאורדינציה מוחלטת" נושאת עמה הציונות העולמית גם כיום הזה. בין בפועל בין להלכה.

כלפי חוץ אמנם צנועה היא עתה משהיתה. אין עכשיו בארץ שלטון-מישרים בריטי, שהיה אוצל לה לציונות הרבה מסמכותה ותקפה לגבי ה"ישוב". ממשלת ישראל, שכולה ציונים מקצור עיים לשעבר, זיקתה אל הציונות העולמית הרי- הי סוף-סוף זיקה חמרנית-אפורטוניסטית של מישיכת-הנאה. והמפלגות העומדות בארץ על בסיס האידאולוגיה הציונות לזרמיה, שתמול-שלשום היו "סניפים" ו"שליחות" לארגונים ציונים עולמי- יים, רובן אין להן כיום הזה מחוץ לשטח ישראלי אלא "סניפים" ו"שליחות" מדולדלים ונטולי כוח- קיום עצמי — וזאת הן משום התעצמותן של הצ-

בור ה"ישראל" הן משום האבדן הפיזי של עיקר היהדות האירופית. אבל דווקא משום שקרנה יורדת והולכת מתאמצת הציונות "להנציח" את מידת השליטה שנשברה בידה. ועדיין אין זו מדה מבוטלת כל עיקר.

הקרבן יורדת

מנהיגותה של מדינת-ישראל, בדרך הטבע שומרת היא את ריבונותה מכל משמר, ככל שידה משגת. לא תמיד, כמובן ידה משגת, וכשהיא מנסה לשמרה מפני הסגרות-גבול של הציונות העולמית מתקשה היא להיות עקיבה בכך, משום טעמים שבמורשת-חינוך ובאנרציה-של-מושגים וטעמים שב"משפחתיות", שגם אם אין אדם חייב לקבל אותם יכול הוא להבינם. קרנה של הציונות יורדת בארץ והולכת על אף היוקקותה הכרונית של המדינה למגביות יהודיות, שהדעה נסותיה לזכותו של המנגנון הציוני. אכן, רוב רובם של יושבי הארץ, כניסוחו הקולע של פולס ב"הארץ" (ר' מאמרו): "פני התנועה הציונית לאן? גליון ערב ראש-השנה תש"י):

זה כבר רואים הם את התנועה הציונית כדבר שודאי היה חשוב בעבר, אך אין לו ערך מכריע עתה, ואין לו יעוד בעתיד" —

היטב ידוע גם מה יחסה של צמרת השלטון אל המנגנון הציוני שעה שהיא באה עמו במגע ובמשא. אף שעה שהיא נזקקת לו.

הצבור במדינת-ישראל אפשר אינו נותן דעתו על כך שאף בפזורה היהודית מתמוטטת הציונות והולכת וקרנה יורדת פלאים, בלא שום יחס למעמד הכנסותיהן של הקרנות היהודיות לצרכי ישראל.

לשעבר נוטה היתה דעת-הצבור היהודית הכללית להאמין כי ההסתדרות הציונית יש בה חשיבות וצורך יש בה, אם גם, לפי הגדרתו של נולס במאמרו הנ"ל, —

"עד היום ההסתדרות הציונית מרכבת כי עיקר אנשים, המחפשים לעצמם מקום, שבו הם יכולים להציל קצת מן המסורת של העיי"רה".

אכן, כיום אף עסקן ציוני מובהק כפרופ' שמשון רייט, ששנים רבות שימש נשיא הקרן הקיימת באנגליה, כותב ש"אפילו השם והכינוי 'ציוני' נחרקו מתכנון". בחרדה גוברת והולכת מרגיש בזאת כלל המנגנון הציוני. "אם הציונות רוצה להתקיים להבא, עליה לעשות מאמץ נואש ולהמשיך בקיומה" אמר מנהיג ציוני כד"ר נחום גולדמן, המשמש יו"ר ההנהלה של הסוכנות היהודית בארצות הברית, בכינוס "הועד הפועל הציוני" בירושלים, באביב ש. ז.

לא רזבים ולא יער

בין שאר דברים שהמליצה הציונית מתהדרת בהם הריהי מתנאה גם בכך שהציונות היא כמין צינור בין מדינת-ישראל — ה"שוב", או "המפ" עלי לשעבר — לבין הפזורה היהודית, או הגר"לה", בלשון המונחים הציונית. מין צינור כזה המורים מה שהוא מזרים, מפה לשם ומשם לכאן. אם נקבל רגע את הדימוי הזה, לא נוכל שלא להכיר בכך ש"צינור" זה מעורר עתה מורת-רוח עזה ביותר בשני קצותיו, משני הצדדים. שמא יאמר האומר, כי — חרף הסלידה שב"רגש שמעורת התעלה הציונית, ובין שהשכר אשר הביאה בשכבר-הימים יוצא בהפסד ובין שאינו כן — חובה היא להודות בנחיצותה וב"תועלתה כיום הזה?

שמא מהרהרים אתם בברכתן של הקרנות הציוניות? בקרן-הקיימת למשל, — זו שלפי חוק רשות הפיתוח (העברת נכסים)", שנתקבל

ב-31 ביולי בכנסת, אין "רשות הפיתוח" הישראלית זכאית למכור מאדמותיה הנרחבות (ומעט מאד היא "זכאית" למכור!) אלא לאחר שהוצ"ע הקרקע לה לקרן-הקיימת, וזו סרבה לרכוש — ?

נשאל-נא גם על כך מה בפי אורו ד"ר נ. גולדמן וילמדנו לאמור:

"הקרן הקיימת היא קרן שאינה מנהלת מגביות זה שנים, קרן היסוד, אף היא אינה מנהלת מגביות זה שנים. באמריקה אין קיימות אפילו מגביות מיוחדות למען ישראל, זה שנים מתקיימת מגביות מאוחדת עם שותפים שונים, וההכנסות מגיעות ליו.פי.איי. — (המגבית הארצישראלית המאוחדת) ומועצתה היא המחלקת את הכספים, והיא אוטונומית מבהינה זו יו.פי.איי. מחלקת את הכספים גם לדיסקטוריון של הקרן הקיימת וגם לקרן היסוד, שאף הן אוטונומיות. לשם כך קיימים משרדים, מנגנונים, יושבי-ראש, ואם יש יו"ר — הרי עליו להכריז הכרזות... כל אחד מוציא ביולטינים ומקיים מנגנונים..."

ומנהיג ציוני זה עצמו מודה, באותו נאום במושב הועד-הפועל הציוני, כי

"אם פילנטרופיה, הרי לשם כך קיים הצינור, ומי יודע אם ארגונו אינו קולע יותר למטרה פילנטרופית זו מאשר ארגוניה של הציונות, ואני אומר זאת מתוך הכרה ברורה כמלא תפקיד יושבי-ראש ההנהלה של סניף הסוכנות היהודית בארצות הברית".

"מעמד" הציונות — למה?

למה אפוא רוצים הציונים הללו? — רוצים הם מה שרצו עוד בתקופת הכבוש הבריטי בארץ-ישראל. הנה מה אומר ד"ר נ. גולדמן על כך "באופן ברור ובגילוי לב":

"אם המדינה רוצה שותפות עם הציונות, נחוצים לכך שני דברים: ראשית — אקסקלוזיביות מסוימת... אם כל ארגון יהודי יכול לבוא ולעבוד בארץ-ישראל... או לא יהיה ערך רב לעבודת הסוכנות היהודית ואז אין להבין מדוע צריך חלק-הארי של כספי המגביות להימסר לסוכנות היהודית, מדוע לא לארגונים אחרים, המסוגלים למלא עבודה לא רעה כלל, אין הציונות יכולה להתקיים אלא כנציג המאורגן היחיד של עם ישראל (4- המעתיק). אין ז"א שאחרים אינם יכולים לעשות ולמלא עבודה מסוימת, אבל הם יכולים לעשות זאת רק מתוך קואופרציה אתנו. אנחנו נזמין אותם לשתף פעולה אתנו על ידי הציונות, אבל נחוי לקבוע שהציונות מייצגת את העם המאורגן, ואם אחרים משתפים פעולה, הרי רק באמצעות צינור זה, הכל דרך הציונות".

ועל כן אפוא:

"הציונות זקוקה למעמד בארץ-ישראל".

הציונות זקוקה, למעמד, — משפטי-שלטוני — במדינת-ישראל, על-מנת למנוע את התפתחותה האוטונומית-הטבעית של מדינת-ישראל, את צמיחתה הלאומית העצמית. מהלך-הדברים הטב"עי גזירה שיפריך את הפרוגנוזות הציוניות: מהלך-הדברים הטבעי כליון חרוץ הוא נושא לציונות.

"אינני רוצה להכנס לאידיאלוגיה", אומר ד"ר נ. גולדמן, "אף כי הוכוח הוא וכוח אידי" אולוגי, צפויה טכנה, שתיאורטיקן ציוני גדול חשב אותה בלתי-נמנעת — שתתגבשה שתי קבוצות יהודים: ישוב יהודי בארץ וגולה יהודית בתפוצות, אם נתן לדברים ללכת במה"לכס הטבעי, הרי כעבור 20-30 שנה יקום דור בגולה שלא... תהא לו לשון משותפת עם היהודי היושב בישראל, אם נשאיר את ההתי"פתחות כפי שהיא, נגיע להתגבשות שני קבוצות יהודים שונים זה מזה, בישראל ובעולם כולו".

והד"ר גולדמן מוכן אף להניח כי "יתכן שאם תפקיד זה (ה"תפקיד" הציוני) לא יתגשם — המדינה לא תיפגע ותמשיך בקיומה". אבל — וכן בא "אבל" חמור מאד: "אבל כולם יסכימו, שזה לא יהיה חזון הציונות".

בידנו הרבר

מטרונית בלה זו הציונות, שעמה של מדינת-ישראל נפשו נוקעת ממנה, שהפזורה היהודית עצמה מואסת בה מיום ליום, שאף נגידיה ועס"קניה שוב אינם מוצאים חפץ בה —

מטרונית בלה זו שכלל שהיא מוסיפה בלייה כך היא מוסיפה התנשאות ושתלטנות יהירה, זו המתנשאת להיות "נציגות יחידה" של הפזורה היהודית, זו המתנשאת למשול בנו, במדינת-ישראל, ולקבוע לנו ארחות-חיים —

ציונות זו, שכלל האחיה שיש לה בארץ-החיים, ובחיי מדינת-ישראל בפרט, אחיה של שווא היא שלא היא מחוללת הגירה יהודית, ולא היא מכוונת הגירה יהודית לארץ הזאת, ולא היא מביאתם לכאן, ולא היא היוצרת לנו "בסיס קרקעי איתן", שגם לא היא האחראית לאותן מגביות שבהן היא מנפנפת לפנינו השכם והערב, שאין כל צורך דווקא בה — אם במישרים אם באמצעות קרנותיה — על-מנת לייער את הארץ, למשל ועל-מנת להשקותה, ועל-מנת לממן את פיתוחה —

ציונות זו, שהמרכאות הכפולות שנעטרה בהן כפיני בשנים האחרונות — מעיקרא ומרא"שיתה הן הולמות אותה; שלא בכוחה ולא בכוח"כוחה, הגענו עד הלום", אלא שבעטייה, דווקא בעטייה, לא הגענו אלא, "עד הלום", שכל איתן וחסון אשר צמח לנו בארץ הזאת, יותר משזכור תה צמת, על-כרחיה צמת, אם לא על אפה ועל חמ"תה —

ציונות זו, שהיא-היא הכופה עלינו, בתורתה ובמושגיה אשר נטעה בתוכנו, מסגרת אומללה של מדינה יהודאית סתגרנית, גזענית תיאוקרטית, מבודדת, תמוכת-מגביות וצפויה אל מפור לת תמיד —

ציונות זו, בכוח מה היא מושלת, ועל מי ממ"שלתה נשענת?

את מידת סמכותה ומרותה ב"רחוב היהודי", בעולמה של הפזורה היהודית, שואבת היא-עתה כאז — ממידת השליטה שיש לה, בין-ההל"כה בין למעשה, בארץ-ישראל, ואת שלטונה ב"ארץ, בין בחומר בין ברוח, מושכת היא מן הת"לות שאנו תלויים בה, כביכול, מהיותה, כביכול, סרסורית יחידה לדבר-מגבית, וחולשת, כביכול, על העתודות הקרובות לחינוקנו המספרי, על זרמי ההגירה היהודית.

בכוח אחיות-עינים ותרמית היא מושלת, ועל אחווי העינים המרומים שלטונה נשען.

ואין לך צבור שאותה השכילה הציונות לרמות ושאת עיניו הצליחה לאתחו יותר מכלל הנוער העברי, דור בני הארץ וגידוליה.

איבה מבית

ברור למדי כי צרור תופעות אלו אינו סתם אוסף של צוויים שרירותיים מקריים. ניכרים היטב קווי אופי ברורים של שיטה מכוונת, בהתאם למגמת ה- משטר השורר: לפתור את „בעיית המיעוט הערבי“ פתרון חרוץ ע"י לחץ מתמיד, המקיף את כל שטחי החיים האזרחיים; להבדיל את היסוד הערבי במדינה ולדחותו אל מעין מעמד של אורח ממדרגה שניה, נטול זכויות אורח למעשה. אמנם אין הדבר ניתן במדינת-ישראל, כבמדינת דרום-אפריקה למשל, לאשר רשמית חוקי הפליה גזעניים, אך ניתנים חוקים אלה לביצוע, באורח לא-רשמי, באמצעים שרירותיים, בחיים האזרחיים יום יום.

הברירה

דובר הערבי, שריד עס-הארץ היושב במדינה, לא במקרה מושבו כאן ולא כנכרי זה, אך בא מרחוק, או כמרגל, או כזומם גיס חמישי — הלא בפשטות: בן הוא לארץ הזאת, והבית ביתו והאדמה אדמתו. אין זה כי אם שורש נאחו בטרשו, אילן ממאן להעקר מבית גידולו.

הפלה הלו, שכיר-היום הלו, הסוחר, הרוכל, בן העיר כאיש-הכפר — לא אל מפלת ישראל תשוקו ולא ל„סבוב שני“ ולא לנצחון שבע המדינות — רק יקרה בעיניו אמת-קרקע אחת תחת רגליו מורשת-אבותיו, האחו בסלעה ושבת תחת תאנתו, ובזאת כל מעיניו.

גם בטבע האדם הוא שאין עס-הארץ הפשוט, האדם הפרימיטיבי, מתקומם בנפשו מול התמורה הבאה לו קעקע משטר פיאוולי נחשל ולהחליפו בתרבות חדשה מתקדמת; אף אין ספק כי ראש מאוייו הוא להתקרב אל החדש והמודרני, ללמוד דרכיו, להדמות לו ול- הזבול בו עד בלתי הכיר.

ואכן, אל מול תהליך טבעי זה הפשוט, הצפוי כל כך, המוכרח להתפתח אם אך אין יד מעכבת — מתקוממת בכל מאודה ההכרה היהודית, גם כל קרבן לא ייקר בעיניה כדי להקים בזרוע את חיץ הבדל-נות, לייחד מדינה זו כבית יהודי סגור, לקומם גם כאן את החומה המסרתית, המייחדת עדה יהודית סתגרנית מול עולם גויי עוין ושנוא; אף כל ממשל נואל יישר בעיניה למען הסב ביד חזקה אחורה את גלגל התהליך הטבעי, תהליך מיווג היסודות השונים השוכנים בכפיפה אחת וגיבושם לאחד, לגרעין אומה חדשה.

ותוצאות מדיניות זו לא תאחרנה בוא וכל עין מתבוננת אף תבחין ברורות:

עדימה מפליאה היד החזקה לזרוע לענה ורוש בכל אמת-קרקע מבטיחה ברכה, לסתום כל מעין של רצון טוב ולערער כל רחשי אמן ואהדה.

עדימה מאיץ השוט באזרחים כנים לנטוש נאמ-נותם ולהיסוג בחובם אל הרהורי-מרי ומחבואי חמת-נקם.

עדימה זריזה היד החזקה לעשות מלאכתם של שור-נאים ומשטינים מחוץ: להדוף יום יום נאמנות עלווחות לבנין מכורה, אל מדרוני יאיש אל זרועות מסיתים ועוינים — להיותן נושאות משדר-על-המש-טמה וזרועות מרורותיו ברחבי ארץ-הפרת.

ידינו הן העושות במלאכה והן המעצבות דפוסי-מחר: האל חג יום איתנים לאימה חדשה מתהווה — אי אל יום תבערה פבית, אש משואות וכליין? שחר כבד-גורל לפתחנו צופה, והברירה בידינו דיא.

ערבים רק בצמצום, ומצרכים מסוימים אינם ניתנים כלל.

תעסוקה

למעשה לא הוכר העובד הערבי עד היום כשוה-זכויות לעובד היהודי. הפועל הערבי אינו נרשם בלשכת-העבודה הכללית — יכול הוא להשתייך רק ללשכה ערבית נפרדת, מיסודה של „ברית פועלי א"י“, שהלשכה הכללית מפרישה לה (לרוב רק להלכה) אחוז מסוים ממכסת העבודה שבאותו איזור, לתעסוקת ה-פועל הערבי.

למעשה תלויה הלשכה הערבית במדה כה רבה בהסדה של הלשכה הכללית, עד שאין לפועל הערבי כל בררה אלא „לגנוב“ את יום עבודתו בשוק הע-בודה הפרטי ע"י הורדת השכר היומי, לפחות ב-25% למטה משכרו של הפועל היהודי.

מאליו מובן כי לשכת-העבודה הכללית מביטה בעין רעה על הסדר פרטי זה, ובמקרים רבים היא מעמידה משמרות נגד „העבודה (הערבית) הזולה בלתי-מאורג-נת“, ויש גם שהיא תובעת פיטורי פועלים ערבים והיקים ממקומות עבודתם, בטענה כי המשק היהודי שומר זכות-בכורה בעבודה לפועל היהודי.

בדרך זו נהדף הפועל הערבי על כרחו — והוא לעתים קרובות גם הבר-ההסתדרות ומשלם מס-אחיד — למעמד נמוך של פועל זול בלתי-מאורגן, שפר-נסתו תלויה ב„מזל“: אם הצליח להשיג עבודה באופן פרטי, הוא מסתדר „איך שהוא“, ואם לא הצליח בדרך זו — הריהו מחוסר-עבודה.

במשק החקלאי

בשטח שיקום המשק הערבי אין כל פעולה של ממש נעשית. המשרד הממשלתי „המדור לכפר הע-רבי“, עורתו אפסית. ההבטחות לסיוע במכונות חק-לאיות חדשות וסדור מנועים להעלאת מי השקאה, נשארות רובן ככולן על גבי הנייר.

בענף הצאן והבקר, החשוב כ"כ למשק הארץ ב-כללותו, לא הושיטה הממשלה כל עזרה לאותם כפ-ויים, והם אינם מעטים שאת צאנם ובקרים הפקיע הצבא בעת המלחמה.

בצד המשק המודרני של הארץ בכללותה, נשאר המשק הערבי כשהיה, על כל מבנהו הפרימיטיבי, בלא עזרה ועידוד מבחוץ ובאין אפשרויות לחרוג בכוחות עצמו ממסגרת מסרתו הנושנה.

שווק תוצרת חקלאית

בשטח שווק התוצרת הערבית שוררת חברת „תנ-ו“ בחינת ממשלה בתוך ממשלה: החקלאי הערבי הייב למסור את תוצרתו „לתנובה“, אך רשאי הוא גם למכרה באופן פרטי, בתנאי שיהיה בידו רשיון מ„תנובה“ לכל מכירה ומכירה, ועליו לשלם לחברה מראש מס-רשיון כשיעור אחוז ניכר מהפדיון המ-שוער של תוצרתו.

המחיר הרשמי הנקבע לתוצרת הערבית הנמכרת באופן פרטי, נמוך בהרבה מהמחיר הרשמי של תוצרת „תנובה“ — כמעט כדי חמישים אחוז.

ביחס לתוצרת חלב, למשל: אין החקלאי הערבי רשאי לייצר תוצרת-בית של צרכי חלב, והוא צפוי לקנס אם יתמצא בביתו תוצרת זו, עליו למסור את כל החלב ל„תנובה“, ובמחיר נמוך ביותר שאינו מכסה כלל את הוצאות הייצור.

„שקל ציוני“

בימים אלה הגיע מכתב לסניף הדואר בעכו, הכתיבת היתה מועצת הכפר ביאסיף, וש-השילח... הועד הארצי להפצת השקל. יאסיף הוא כידוע כפר שכולו ערבי.
„על המשמר“ 18.11.49

אף שחלף כבר פרק זמן ניכר מאז נכנסה מדינת-ישראל למסלול תקין של ימי שלום — נשארה עדיין פנה אחת, פנת המיעוט הערבי, מסויגת ממקודם בגדר-תיל של ממשל צבאי וכפותה למערכת חוקי חרום של מצב-מלחמה. התהליך הכללי של עצוב דמות המדינה של מיווג יסודות והתגבשות דפוסיים חדשים לא הדר כלל לשטח המיעוט הערבי מחמת אותה ציר-צה כבדה, ולא ריפה. אף במעט את קשת האיבה הדרוכה מול תחום סגור זה, אותה דריכות-מול-אויב הרואה בבו המיעוט — בכל לא יהודי דובר-ערבית — יסוד זר ועוין, אויב-כוח המס-כן את שלום המדינה ובטחונה וטעון פיקוח-קפדני מתמיד.

מנקודת מבט זו ולמטרת אותו פיקוח נש-אר משטר-החירום על משמרת-תמיד ורשתו פרושה בכל שטחי החיים האזרחיים באזורי ה-מיעוט הערבי: בשטח חוקי הבטחון בשטח החינוך העממי, בתעסוקה, בקיצוב המזונות וב-כלכלת המשק החקלאי.

מן הראוי לציין לדוגמה מעט מן הנעשה בשטחים אלה והן עובדות המדברות בעדן.

חוקי בטחון

חוק איסור התנועה נשאר עומד בתקפו לגבי התושב הערבי ורק רשיון תנועה זמני מטעם המושל הצבאי מוכח את נושאו בהיתר-מעבר מאיזור ל-איזור, למועד קצר ביותר.

חפויים ובקורת-יהות קפדנית הם מעשים שבכל יום ואין תעודת-ההות — זו התעודה של בני-המיעוט, המיוחדת בחותם האות ב' — מקנה לבעליה כל חסינות מפני יחס קשה ופגיעה בשלמו וברכשו. תכופות נקשרת בעית המסתננים במזיד אל זהותם של תושבים קבועים מטילה עליהם צל חשד, ויש שתגרום למאסר או לגירוש.

פרסום חוק האזרחות ערפל עוד יותר את מעמדם האזרחי של רבים מבני-המיעוט, לפי שאוטומטית העמיד מחוץ לתחום האזרחי את כל אלה שלא נרשמו במפקד הראשון במדינה, ואמנם, כמה איזורים ער-ביים לא נכללו אז באותו מפקד.

חינוך

בשטח זה ממשיכה ממשלת ישראל במסורת שלטון המנדט: תכנית הלימודים של ביה"ס הערבי נשארה אותה תכנית ישנה שעיקרה החנוך הדתי, השינוי היחיד: החלפת הוראת האנגלית בהוראת העברית.

אחוז התלמידים המבקרים בבתי-ספר אלה הוא בערך שליש מהמספר הכללי של הילדים הערביים בגיל בית-הספר. הסבה לכך נעוצה בעיקר בעובדה שתקציב החנוך הממשלתי זעום מאד ואינו מספק את מספר המורים הדרוש ואף לא את הבנינים ואת הציוד ההכרחי. התושבים, שרובם דלת-העם, אין באפשרותם להשתתף בהוצאות ולמלא את החסר בתקציב.

שכיחות, כמובן, גם תופעות שהורים נבערים מסר-בים לשלוח ילדיהם לבית-הספר, ואין בשטח זה כל פיקוח או הסברה חינוכית.

קיצוב מזונות

בקיצוב המזונות נהוגה הפליה ברורה בין יהודים לערבים ובכל איזור שורר נוהג שרירותי אחר. דוגמה לכך יכולה לשמש העיר עכו: ערביי העיר אינם זכאים ליהנות מאספקת החלב (פרט להמלצת רופא מיוחדת לחולה), אספקת הקרח מיועדת אף היא קודם כל ליהודים ורק העודף, אם ישנו, נמסר לער-בים. כן אין לחם ניתן לחנויות הערביות, אלא ללקר-חותיהן היהודים בלבד.

חלוקת המצרכים החדשית ע"י הממשלה, ניתנת ל-

רשימות

ערביות

„פועלים בלתי-מאורגנים“...

באחת הסמטות המשופעות היורדות אל חיפה-תחתית נעצרנו לפני בית נושן. נעזב למראה.

מתחת לשלט המכרז, ברית פועלי א"י היתה הדלת נעולה ושוקת. לאחר שהצצנו בחלון והקשבנו בחוקה פתח לנו אחד שחרחר ופזז והקביל פנינו באהלאן רחב ובמתק-שלום.

— מזכיר הלשכה. — הציג חברי את השחר-חר. — ומדוע זה נעול אצלכם היום? — שבת היום. — גיחך המזכיר.

— וכי אין הפועלים הערבים עובדים ביום השבת?

— עובדים, ודאי שעובדים. אך שבת זה שבת וצריך לסגור...

נכנסנו אל המשרד. חדר גדול, ריק ועירום. שולחן חשוף וריק. בפנה טלפון.

— אה, כן! — נזכר המזכיר לאחר ששמע בענין מה באנו. — אותם הפועלים הערבים העובדים במשקם? כן, היה אצלי המוכתר של-הם והתאונן כי עומדים לפטרם מעבודתם.

— אמנם כן. זהו הענין. הלשכה האזורית שלנו דורשת במפגיע את פיטוריהם.

— ודאי בטענה כי יש ליהודים זכות בכורה לעבודה במשק יהודי?

— לא, לא זה הנמוק. הלשכה שלנו טוענת כי לא ניטלה זכותם משום שהם ערבים אלא פשוט מפני שהם פועלים בלתי-מאורגנים ואינם רשומים בלשכה האזורית.

המזכיר הרהר מעט: — להלכה, הלשכה שלכם צודקת. הריהם רשומים באמת כאן, בלשכת ברית פועלי א"י. גם את מטי ההסתדרות הם משלמים כאן.

— מדוע? — תמהתי. — מה טעם שייכים הם ללשכה בעיר הרחוקה מכפרם ולא ללשכה של אזור מגוריהם? הריהם שוכנים ממש ליד המשק שלנו בו הם עובדים, ומדוע לא ייחשבו על אותה לשכה?

המזכיר הביט בי במנוד-ראש: אינך יודע עדיין כי לפי הנוהג השורר כיום אין לערבים וליהודים לשכות משותפות? היתה שתיקה.

— אם כך, — אמר חברי, — משמע שעליכם להבטיח להם עבודה בעיר.

— נו, כן... — התגרד המזכיר — להלכה הרי... לאמור, למעשה קשה לאמר שזה אפשרי... נחונים אנו כל הזמן במאבק קשה על זכות-עבודה לפועל הערבי העירוני.

— ומה המצב אצלכם כיום? — ככה, פחות או יותר... הפועלים הערבים

„מיעוט ערבי“?

היש בישראל צבור ערבי שלם, חברה ערבית, דוגמת כל מיעוט ניכר באיזו ארץ שהיא, שהצטבר והתקדם והתקדם במשך דורות?

התשובה היא שלילית בהחלט. אין מיעוט ערבי בארץ במובן הרגיל, הטבעי, המודרני! הריהו ישוב-מיעוט-בור שלא יוכל להחזיק מעמד בלאומיותו זמן רב וגם זה רק בעזרת ה„הסתננויות“ הבלתי-פוסקות של כוחות מנהיגים רוחניים ופוליטיים מחוץ.

מ. אסף („דבר“, 9.12.49)

הנושא: נזע

במדינת ישראל, מול נחשולי הגירה הטרוגנית מול סתגרנות גזעית. ראוי גם ראוי לחזור על הידיעה הטלגרפית הבאה מעתון-הבוקר של ה-18 כיוולי: —

פ א ר י ס, 17. ארגון החינוך, המדע והתרבות שליד אר"ם פירסם היום דבר הנחשב כהצהרה המוסמכת ביותר שניתנה אי פעם בהיסטוריה המידרנית על נושא הגזע. ההצהרה כוללת מסקנות של אנשי מדע בינלאומיים על הגדרת המושג גזע ומצאה את התגליות האחרונות של אנשי מדע בשטח זה. כמה ממסקנות אנשי המדע הן: (א) הפליה גזעית אין לה כל יסוד מדעי כעובדה ביאולוגית. (ב) כושר התפיסה הרוחנית בכל הגזעים הוא שווה כמעט. (ג) אין כל הוכחה שקבוצות המין האנושי שונות באינטליגנציה, בטמפרמנט או בתכונות אחרות שלהם. (ד) מחקרים נרחבים הוכיחו כי אין כל תוצאות ביאולוגיות רעות מהתמזגות של בני גזעים שונים. תוצאות סוציאליות שיש למיוזג גזעים יש לזקוף לחש-בין הבעיות הסוציאליות. אין כל הצדקה ביי-אולוגית לאיסור נישואים של בני גזעים שונים. (ה) הגזע הוא פחות עובדה ביאולוגית מאשר מסורת סוציאלית. (ו) באופן מדעי אין כל אומה מודרנית או קבוצה דתית גדולה מהווה גזע. כן אין מהרים גזע אנשים המדברים בשפה אחת או הגרים בסביבה אחת. (ז) מבחנים שונים הוכיחו, כי יש דמיון עצום בין התכונות הרוחניות של בני גזעים שונים. (ח) כל הגזע האנושי הוא בעל תכונות המאפשרות ללמדו ולחנכו.

מתושבי עכו החדשה.

— מי כאן ערבי? — תקע איש-המשמר ראשו בפתח המכונית והעביר עין בוחנת על פני הנוסעים.

מבין היושבים לא ענה איש.

— מי מכם ערבי? — החריף איש-המשמר ונעץ מבט עיון בשני המרוקאים כהי-הקלסתר. — הראה לי את הרשיון שלך! — שלח ידו אל האחד ודבר אליו ערבית.

— רשיון? מה? איזה? — נחרד הלה, קפץ והחל ממשמש בחפזה בכיסו עד שהעלה פנקס אי-מזה ומסרו ליד השולחה.

— מה זה? — עלעל החייל בפנקס הממועד, סוקר בחשד את האותיות העבריות ומנסה לקרוא בו ישר והפוך. — זה לא רשיון בכלל!... רשיון תנועה בדרכים, אמרתי לך! כזה שכל ערבי צריך לשאת אתו בנסיעה, מבין?

— זה לא רשיון ערבי... זה לא... זה אני... — גמגם המרוקאי — זה פנקס שלי, פנקס מהצבא בחיי!

— עזוב אותם כבר שם! — נגש איש-המשמר השני והציץ בעצלתיים בפנקס — הלא זה פנקס שחרור מהצבא, מה אתך?... אינך רואה שאין פה שום ערבי במכונית?

— כן, ודאי... אין שום ערבי!... — לך ומצא אותם בין השחורים האלה, שיקחם השד!

זרק את הפנקס בועף לידי בעליו ובלי חמדה הניף ידו למכונית לאות שתמשיך בדרכה.

בעיר, רובם מצליחים להשיג עבודה, אך בעצם לא ע"י הלשכה שלנו... אין איש מהם טורח לבוא אלינו: מה אנו יכולים לתת להם? הלשכה הכללית מסרבת להפריש לטובתנו את אחוז העבודה הדרוש להעסקת הפועלים הערבים, אך הם משיגים עבודה בדרכים שונות... כלומר, בעיקר ע"י שהם עובדים בשכר נמוך משכרו של הפועל היהודי... אמנם, תכופות יש סכסוכים ואי-נעימויות: הלשכה הכללית מעמידה משמרת נגד העבודה הערבית הזולה, בלתי המאורגנת, ומורידה את הפועלים הערבים בכוח ממקומות עבודתם. מובן, מצב קשה... אך מה אפשר לעשות? מסתדרים ועובדים איך שהוא... — ומה בידכם לעשות למען הפועלים שלנו, להגן על זכותם לעבודה באיזור מגוריהם ולמנוע פיטוריהם?

— מה אוכל להגיד לכם? אינני יכול להרעיש עולמות בגללם. סוף-סוף אני ערבי ויושב בין פקידים יהודים... איני יכול לפתוח פה ולצעוק... אך טוב היה לו היו הם עצמם מארגנים צעקה גדולה!

— מה פירוש צעקה גדולה?

— פירוש הדבר, שיאסוף המוכתר שלהם חתימות רבות ככל האפשר — הרי מונים הם מאות אנשים — ויבוא לפני הפקידים היהודים בלשכה זו ויצעק: „מה נעשה? — אין עבודה... אין לחם... מסכין... הנה כל אלו החתימות — מה יהיה עלינו?...“ אתם מבינים: זה יכול להועיל. אגב, המוכתר הזה שלהם לא מצא חן בעיני: טיפוס לא-ישר שדואג רק לסידור בני משפחתו הקרובים. היה לי חשק לסדר אותו כהוגן!... אבל עכשיו לא כדאי לי... אתם מבינים: אנחנו עומדים לפני בחירות ואם אגע בו עכשיו — הוא עלול לבגוד בנו ולהסית את כל הפועלים הנתונים להשפעתו נגד, ברית פועלי א"י ולמשוך אותם אל, הקונגרס הערבי... אבל אין דבר! אחרי הבחירות כבר אסדר אותו יפה... — אבל העיקר! מה בענין זה שלשמו באנו? — נו, מה אני יכול לעשות? ... אולי, טוב, יש עוד עצה אחת: אשתדל לדבר עם מזכיר הלשכה האזורית שלכם — אולי יסכים להפריש לטובת הערבים כמה אחוזים של עבודה באותו איזור. ננסה...

— וזה הכל? — זה הכל, מה אפשר עוד? אולי אצליח לשכנע אותו ויסכים למשהו. אנשאללה!... — אנשאללה! — אמרנו. קמנו ויצאנו. בחוץ עמד יום בהיר, עליו תשואות-כרך. פועלים ערבים עברו על פנינו נושאים כלי עבודה. ארשת עיפה. ידים משורגות עמל. צעד כבד, מראה רגיל של פועל-כרך. רק עין חודרת יכלה להבחין בשלט לא-נראה תלוי על שכםם: „פועלים לא-מאורגנים“...

מי כאן ערבי?...

המכונית ההולכת מעכו נעצרה בפרשת-הדרכים בידי שני אנשי משמר. פני חברי קדרו: בצור-רת... עליו להוציא את רשיון-התנועה-בדרכים. קם והחל משפשש בכיסו מעילו. — הנה, — עצרתיו. — אין צורך. כלום חרות על מצחך אם ערבי אתה או יהודי? חברי הצטחק אלי במבוכה, העיף מבט על סביביו וחזר בהיסוס למקומו. כרבים מבני עכו העתיקה היה אף הוא בהיר-שער ותכול-עינים וביוחוד ניכר במראהו זה לעומת שכניו לספסל-שני יהודים מרוקאים כהי-מראה ושחורי-עין.

ידינו שפכו את הדם

ברגיל כל מלחמה גוררת אחריה. מל-
 בד דוחיים צבאיים על אבדות ונצ-
 חונות. גם דוחיים ממין אחר. במלחמה
 מועמדים הערכים של החברה במבחן.
 ספרות מלחמה של חברה היא דו"ח
 על אבדות ונצחונות של ערכי התר-
 בות שלה. נשמע מה דו"ח יש לו ל-
 נוער הישראלי למסור בספרות המל-
 חמה על מעמד הערכים שעל ברכיהם
 חונך.

לכל הדעות (הציוניות) חייבת הי-
 תה ספרות המלחמה להיות קריאת נצ-
 חון אמיצה של הערכים הציוניים. כל
 משפט ומשפט חייב היה לחזור ולהי-
 ריע: אין כציונות וכיהדות! העמדנו
 ערכים למבחן והם יצאו שלמים ובי-
 רורים ומנצחים.

משנגש לבחון את ספרות המלחמה
 יצירת הנוער העברי, נוכל להעלות
 מתוך שפע הגמגומים המבולבלים כי
 מה חוטי שני ברורים. לומר שאין בי-
 ספרות זו זכר לציונות או יהדות, יהי
 יה מוגזם. יש זכר, אמנם קלוש למדי,
 אבל יש. הרי זה כמין תשלום חוב,
 הרגל מילדות שהפך לטבע ותחלתו
 עוד בביה"ס. מעוטי הרגישות דוחסים
 ליצירותיהם ציונות ועוד ציונות, בלי
 רחמים. מליצה נבובה אחת שיסודה
 בחברתה. אוון רגישה תסלוד מפני שור-
 רות אלו כמו מפני כל תופעה לבני-
 טינית. פטומי הציונות. ב. ערבות הנ-
 גבי למשל, מעוררים שורה רצופה של
 גיחוכים, אצל הכל פרט לטיפוסים ש-
 פרנסתם (כפשוטה) על סיסמות. סבורי-
 ניי שאפילו יהודי ציוני טובי, ואולי
 דוקה כזה, יחוש בריקנותה של ציונות
 זו.

סופרים רגישים, בעלי חוש-מידה,
 טעם ושאיפה לנאמנות וכנות, נמנעים
 בכלל מטפל בנושא זה ששמו יהדות
 וציונות. אצלם כמעט לא תמצא זכר
 לכל אלו. אין הם חפצים לעורר גחוך
 בלב עצמם ובלב זולתם. לכל היותר
 יסתפקו בובר קליל, עם שלש נקודות
 אחריו. ואחרי כל זה, לאור ספרות מל-
 חמה זו, היש מי שיבוא ויאמר, כי ערכי
 הציונות והיהדות עמדו במבחן לגבי
 הנוער?

אכן, אם גם אין הציונות והיהדות
 נזכרות, הנה יש להן השפעת עקיפים
 שלילית הגורמת לסלוף הדו"ח הספ-
 רותי. דוגמה לכך אולי יוכלו לשמש
 שלשה סופרים: "הגמל והנצחון", "שני
 ערבים וחמור", "הנשאר אחריו" (מח-
 בריהם: דן בן אמוץ, נסים אלוני, ומי-
 נחם תלמי). סופרי הרג. בספור הראשון
 נהרג גמל, בשני חמור ובשלישי חתול
 שחור. למעשה אין בדבר כל פלא; לא
 אחת יהרגו במלחמה בעלי-חיים, אם
 במקרה ואם בודוון. ובאמצעות בעלי-
 חיים אלו מעוררים הכותבים סערת
 רגשות בועירי-פנים, סערת רגשות לא

מחייבת. תחליף לסערה אחרת, אמי-
 תית.
 יכול משהו לומר שאין ספרות מ-
 חוייבת להביע את המציאות כעתון.
 או אולי קהו רגשותיהם של הכותבים
 והרג אויביהם (בני אדם) אינו מוסיף
 להיות בעיניהם ראוי לציון מיוחד?
 גם יתכן כי בעלי חיים אלה משמשים
 סמלים שבאמצעותם מביעים הכותבים
 את סערות נפשם ועושים את חשבון
 הכדאי של המלחמה. או שמא היו
 אלה בעלי השקפת עולם של צער בעלי
 חיים ונודעו עמו במת, עד עומק נש-
 מתם.

יש שיטענו ודאי כי יוצרים אלה
 פשוט אינם מוכשרים למדי. אך קראנו
 ספרות מלחמה, והרי גם סופרים בי-
 נוניים הצליחו לעצב ביצירותיהם ת-
 מונה נאמנה למדי של התהליך הנפשי
 בלי שנוקקו להבעה ספרותית זו המ-
 יחדת לספורים אלה שלנו. תוכיח ספ-
 רות המלחמה הגרמנית לאחר המלחמה
 הקודמת (אריך מריה מרק, גיאורג
 פינק ואריך קסטנר). תוכיח זאת גם
 ספרות המלחמה הסובייטית. אין זאת
 כי נתקלנו בנקודת הדגשה המיוחדת
 לספרותנו. ביטוי לסימפטום חברתי
 מיוחד.

קשר שתיקה הוא זה שבא למנוע
 מאתנו אחד מגווניה העוזים ביותר של
 המלחמה, למנוע חשבון נפש מעמיק.
 רצח שלושת בעלי החיים הוא קרבן
 על מזבח ההשתמטות, מיכניזם משר-
 נה שנוצר כדי לעכל את זועת המל-
 חמה בצורה נוחה. מכניזם שבא למנוע
 את הצורך במתן תשובה לשאלות ראי-
 שונות במעלה: מה היתה המלחמה?
 מי נלחם? והסלוף מתחיל בעצם הצגת
 השאלה ותאורה. מדוע? כי ישנה הש-
 קפה המבקשת לחנוק דיון כן. המ-
 ספר על רצח, אונס וזועת-מלחמה שח-
 ייב אתה להודות בהם אם מודה הנך
 במלחמה. כי יש מי שסולד ממלחמה
 ומשפך דם ורצח בכל מחיר לעשות
 מלחמה מיוחדת, אחרת, לא כאצל ה-
 גויים — מלחמה יהודית הומאנית. ול-
 כן אין רצונו לשמוע אמת עובדתית
 ונפשית.

אולי נטיב להבין זאת בקראנו בא-
 חד ממאמריו של פרופסור ברגמן (ב'
 "הארץ"). בו נמצאת בין השאר הפיס-
 קה: "אנו מחליטים לקבל את הפר-
 דוקס, שעם ישראל, עם נבחר וקדוש
 הוא, משועבד לחוקים לא כמו אצל
 העמים האחרים. אנו משווים ליסוד
 מדינת ישראל משמעות חדשה, יסוד
 מדינת ישראל הוא קודם כל מאורע
 דתי באנושות."
 כך ולא אחרת.

אם תחפץ בשרירות לבך, לטעון ש-
 דברים אלה הם קנינו הפרטי של פר-
 ר

ספור ברגמן ואינם מחייבים איש זר
 לתו, הרשות בידך לעשות זאת. אבל
 בקצת מאמץ זכרון תוכל להזכר בי-
 מים לא רחוקים, עת משועבדים היינו
 "לחוקים לא כמו אצל עמים אחרים":
 חששנו שארץ ישראל פירושה "דור
 נמים", היות ודונם אפשר לקנות בכ-
 סף... כן, אבל זה היה פעם. היום ה-
 כמנו. אבל בכל זאת, אז חשבנו כי
 דונם פה ודונם שם וזה מספיק ודי!
 לול פה ורפת שם וזה מספיק! פרדס
 פה ואנגלי שם וזה מספיק! אנו הרי
 אנו חיים לפי חוקים אחרים מיתר
 העמים. הם שופכים דם על אדמת ה-
 מולדת. אנחנו לא! אנחנו פקחים וחי-
 יים לפי חוקים אחרים. אחרים לגמרי.
 ועודות-חוץ באות ויוצאות. אנו מש-
 תדלים לעשות רושם טוב. לפי החוקים
 של עמים אחרים. ידוע שתחלה קוב-
 עים עובדות ואחר כך קוראים ועדות,
 לאשר את הנעשה. אנו מחכים לאישור
 הועדות תחלה. עמים אחרים לחמו ב-
 כובשים זרים ושפכו דמם. אצלנו "חור-
 קים אחרים": אצלנו הרי זה "רצח
 בדם קר", "תקיפת סכין בגב הישוב",
 "רצח בידי מוגי לב הפוגעים בכובש
 מאחורי גב". כל הביטויים ההיסטו-
 ריים האלו יכולים להיות מצערים כש-
 נאלצים לאמרם בין ברירה. אולם מ-
 שעה שמרכיבים מהם ממש אידאולו-
 גיה צדקנית, של "חוקים אחרים משל
 יתר העמים", הם מעוררים... הם מעור-
 רים... כן, בדיוק מה שאתם חושבים.
 כן, אחר כך הופיע אר"ם למזל ובי-
 רכה. לפי מיטב הבקיאיות ב"חוקים"
 המיוחדים" הכינו למולדת על מגש
 הכסף. עם שכזה לא יטמא ידיו ברצח
 בדם קר, לשפוך דם על מולדתו. אמר
 נם מיכניזם נשק ואנשים למלחמה —
 אבל במי? בכנופיות שוודים (אויב
 לא רציני לפי כמות הנשק שהוכנה).
 אפילו כשפורצת למזלנו הרע, מלחמה,
 אין קוראים לשטן בשמו, כנופיות ו-
 התנגשויות ושוב כנופיות והתנגשויות.
 מלחמה לוקלית: מפקד שכונה א' אי-
 נו רוצה להשאיל את הברון למפקד
 שכונה ב'. קבוץ ג' מנהל פוליטיקה
 עם כפר האויב. על כפר ד' אין יורים.
 הוא ידיד היום. כפר ה' יורה על הקבוץ
 אבל יש סיכויים לכריתת ברית-שלום
 מקומית מחר. דבורים נסערים על "פ-
 עולות תגמול" ובלבד שהעונש יפגע
 באשמים מתוך האויב. לכל היותר
 "הגנה צורך התקפה". רק חודש ימים
 קודם לכן דברו על "הבלגה כדי לא
 לעורר פרובוקציות". ולעזאזל מדוע
 האר"ם אינו בא להצילנו? נראה שב-
 כל זאת תהיה מלחמה.

הלך מחשבות נושן מעט הוא זה.
 אבל כלום אין. בו כדי לשכנענו כי
 מושג ה"חוקים המיוחדים" אינו נחלתו
 של אחד ויחיד אלא של צבור גדול.

צבור גדול שהמרק בין הלך נפשו.
 מחשבתו ורגשו שונה להפליא מהלך
 נפשו של הנוער הישראלי?
 בעומק לבו ידע הנוער כי לא ישיג
 מולדת חפשית לפי "חוקים מיוחדים"
 ולגבי הנוער לא היתה זו הפתעה. ה-
 מלחמה והמדינה באו כדבר מובן מ-
 אליו; לא כהפתעה ולא הודות לאומץ
 לב מיוחד. ולכן אין הנוער יכול להי-
 עריץ את ראש הממשלה כרב פישמן.
 למשל, שלגביו היה כאן מעשה נסים.
 מהיכן הובאה אותה מורשת של חור-
 קים "לא כמו אצל עמים אחרים"?

והו יצירה של היות פורה ממושכת.
 שרק בדורות אחרונים בעצם התימרו
 המתמרים כי מערכת ערכים לאומית
 היא. יש כאן אידיאלים אנושיים נשג-
 בים וחכמת חיים. צדקה עשה להם ה-
 קב"ה לישראל שפורם בין האומות. רי-
 תיעה ובחילה בפני רצח דם. כל זה
 ועוד. אבל כלום היו אלה ערכי אומה
 באמת, ערכי אומה "כמו אצל עמים
 אחרים"? האם עמדו ערכים אלה עד
 עתה במבחן לאומי? במבחנה של מל-
 חמה לאומית?

קבלת הפנים האידיאולוגית שבה קי-
 דמו את פני המלחמה האחרונה, "הפ-
 סיכולוגיה" של חוקים, "אחרים משל
 יתר העמים", מעוררים ספק רב עד כי
 מה אפשר לקרוא לערכים אלה ערכים
 לאומיים.

יושבים שלשה בחורים ומקפחים את
 אמתם, מספרים על מלחמה שלא היתה
 ולא נבראה — מלחמה בבעלי חיים
 עלובים, ובלבד לברוח מן המציאות. ה-
 יהדות מבקשת בכל מחיר לראות במל-
 לחמת הנוער העברי את מלחמתה. ול-
 שם כך דרוש סילוף מציאות. סילוף מ-
 ציאותה של המלחמה הפנימית והחיי-
 צונית, כדי להעלים כיצד נוער של עם
 קדוש ונקי כפים שפך דם בשל כמה
 שעלי אדמה. זהו הלך הנפש של רוב ה-
 ישוב, ורובה של היהדות, והנוער עומד
 בין רוב זה ובין מעוט אחר, המבקש
 להציג את מלחמת הנוער העברי במו-
 לדתו כחלק ממסע צלב יהודי עולמי
 הנערך כאן בארץ.

בין הערכים הישנים היו כאלה שד-
 חפו מעוט נמרץ למלחמת נקם בארץ.
 הדברים מכוונים לאלה המיוצגים במ-
 דה מרובה ע"ד ר"ר שייב והמשורר אור-
 רי צבי גרינברג. מהו שהניעם למלח-
 מת נקמה? תנאי גלות וקפוח של עדה
 נרדפת. עדה שדתה נתונה במאבק עם
 שתי דתות אחרות, שליטות: הנצרות
 והאסלאם. ארור הוא מאבק זה ונמשך
 אלפי שנים. כלום יפלא הדבר אם הבר-
 שיל בתוכם רצון נקמה עזו חשבון מר-
 כדברי אצ"ג, עם הסהר והצלב. שדה
 המערכה הוא במת העולם כלו ועממיו
 ואף אחד מהם לא ינוקה. אמת, למע-
 שה עיקרה של במה זו היא אירופה.

כולנו "ישראלים"?

מכתבם זה של 6 פועלים מוסלמים בחווה ממשלתית בננה יער יעד היה אל שרת העבודה. בהשפעת "ועצים" מסוימים נמנעו הששה משלוחו. את העתקו המציאו למערכת "אלף".

לכב'

שרת העבודה במדינת ישראל —

אנחנו הח"מ הננו ששה פועלים העובדים בחווה הממשלתית בננה יער (ולדהיים). עובדים אנו זה ששה חדשים בחווה והננו מאורגנים בב"רית פועלי ארץ ישראל, סניף אסעדיה, ומשלמים את המסים חודש בחודש כנדרש מאתנו. והנה קמה עלינו לשכת העבודה, סניף בית שער, להוציאנו מן העבודה, בלי כל סבה שהיא, ורצונה להביא במקומנו מן היהודים החדשים. דבר זה אינו הולם את החוק. אנו, היושבים בתחומה של ישראל וקרואים ישראלים, מן העתונים שמענו כי אין הבדל בין יהודי לערבי והכל קרואים בשם ישראל, והערבי יליד הארץ היושב בישראל כיום אין זכותו נופלת מזכות היהודי. אכן זאת שמענו באונינו אבל בעין לא ראינו.

פונים אנו אל כב' מעלתך שתעזיבנו במבוקשנו זה בהקדם האפשרי מפני שצפויים אנו לנישול מן העבודה. ומבקשים אנו את סליחת כב' על שפונים אנו בבקשתנו אליך, הואיל ופנינו כבר אל ברית פועלי א"י (ההסתדרות) ולא נענינו. והבאנו ענינו לפני כב' ולתשובה נצפה.

(שש התימות)

מילה

מערכת נכבדה.

בגליון ב' של "אלף" קראתי את המאמר "במכלאות הקודש" מאת זאב חנוך, שעשה עלי רושם חזק. ביחוד החלק הודן בברית מילה היה בשבילי הפתעה גמורה. עד עתה האמנתי כי מנהג זה, ברית מילה, מוצאו הוא, כפי המסורת התנ"כית, מאברהם שובר הפס"ל. המאמר גילה לי כי במנהג זה, ברית מילה, נוהגים שבטים הכי פראיים, אוכלי בשר אדם עוד

כיום, בפניות הנידחות באוסטרליה ואפריקה, והם עובדי כוכבים ומקריבי קרבן אדם, שמעולם לא שמעו שמץ דבר על תורת משה גם לא על הקוראן. בימי הרנסנס העברי בישראל, שאיפתנו היא כי נהיה עם טבעי ככל הגויים. איך נוכל להיות לעם נורמלי ככל הגויים המתקדמים, אם אנו מקיימים בגופנו מנהג כה ברברי סירוס, שמוצאו מהתקופות הכי קדומות הפרי היסטוריות.

יש להקים בארץ חוג אנשים מתקדם, חוג לאומי נאמן לעם העברי ולעיתו. שיתמסר לחקירה מדעית מקיפה על השפעתו הפיזית-הפסיכית של מנהג זה. שיגן על הילד העברי מפני שומרי הדת הפנטיים והמודרניים גם יחד, שלא יתכוונו בבשר התינוק כי מעשה הפראים, וידריך את העם להשתחרר ולהיגמל ממנהג פראי אומלל זה, הגורם תכופות תסביך פסיכי כי והוא גם מקור לדפקטים פיזיים לילד הנימלי.

אזרחי ישראל.

בני-ברי-עדה.

בקשר למכתבי אשר הואילו עורכי "אלף" להדפיס לפני כמה שבועות רצוני להוסיף דברי מספר.

החוק ב"דבר המצב האישי בארץ", הכלול ב"דבר המלך במועצתו" (אשר ימצא ב"חוקי ארץ ישראל" — דרייטון — חלק ג'), כפי שהסברתי במכתבי הקודם, גורם אבסורדים בעניני נישואים. אך הוא גם גורם עוד תוצאות, בלתי הגיוניות לא פחות.

לפי חוק זה כל אדם הנולד בארץ נחשב בן דת, בן עדה מסוימת. זכויות כל העדות הללו כוללות, לפי החוק, את הזכות לרשום את הנולד ברשימת חברי העדה הזכות לערוך לו נישואים, הזכות לקבור, וזכויות לחלק את ירושתו בהתאם למנהגי העדה. הממלה המנדטורית, ומדינת ישראל כיום, הכירו רשמית בעשר עדות דתיות מחוק לעדה המוסלמית. תשע מבין אלו היו עדות נוצריות מסורתיות (כעדה האורתודוקסית המזרחית). ואחת מהן היא העדה היהודית. ברשימה הזאת לא הופיע שמה של כל עדה פרוטסטנטית או חפשיית (כמו למשל, הכפטיסטית). עדות או קהילות מקומיות כאלו נרשמו כ"חברות".

הנה כי כן ספק הוא בכלל אם לחברי הקהילות הפרוטסטנטיות או החפשייות עומדת הזכות של החוק בדבר המצב האישי בארץ. אמנם לכל "חברה" ניתן ספר נישואים, ובתירושטט התחשבו עד כה בחוקי "החברה" במקרה שעמד ענין ירושה לדיון. בכל זאת, רק העדות הרשמיות הנ"ל מוכרות כעדות ע"י הממשלה.

אף על פי שהכנסיה האנגליקנית נסתה פעם—בימי המנדט — להתקבל כ"עדה רשמית" (ולא הצליחה). יתר ה"חברות" הפרוטסטנטיות וה"חפשייות" מעולם לא בקשו הכרה כזאת, וזאת משום שלפי תפיסתן אין מקום לשלטונה של הדת בחייהם האישיים של חבריה באותה מידה רחבה המקובלת על העדות המסורתיות. למשל: הרבה מבין הקהילות הפרוטסטנטיות, וכל הקהילות החפשייות, מסרבות לרשום את שמות ילדיהם של חברי הקהילות אלא לכשחליטו הילדים בגיל מבוגר ומרצונם הטוב, לשאת בעול אמונת הוריהם. חברי הקהילות האלו טוענים כי אמונה דתית צריך אדם לקנותה רק בהכרה ומרצונו החפשי. מאותו טעם גם אין הקהילות הללו מטבלות ילדים בגיל רך. התוצאה היא שאין ילדם של הורים חפשיים נרשם בספר של "עדה" או "חברה". כמובן, אין מצב זה חמור ביותר כל עוד הילד צעיר וההורים יכולים לייצגו לפני מוסדות המדינה. אך נניח שהילד מתבגר ואינו מאמין בדת הוריו ואף לא בדת אחרת—דבר הקורה תכופות — איך ישא אשה כ"דת ודין"? האם עליו להעמיד פנים חרדים כדי להינשא?

עיון כזה מבליט שתי תפיסות דתיות מנוגדות זו לזו. הראשונה היא תפיסה תיאוקרטית או תיאוקרטית למחצה כפי המכונה בפי עורכי "אלף". בתחומה של זו תמצאנה כל העדות המופיעות ברשימה הרשמית. התפיסה השנייה היא אחרת לגמרי. לפי גירסתה צריכה אמונה דתית להיות חפשיית ורוחנית בלבד, כלומר, להישען על שכנוע אישי בלבד. אין לה הוד כות להכריח אדם כלשהו להאמין בה ולהיזקק לה על ידי מנהגים דתיים מחייבים ורחבי ידים כנישואים קבורה או ירושה. ברובו של העולם החדש התפיסה השנייה מרבה אנשים. מענין יהיה לראות אם היא תתגבר גם בישראל.

ר. לינדס

(רועה קהילת הכפטיסטים בישראל)

ויש לתמוה עליהם על שלא קמו לעי רוח מסע צלב והשמד על אורחי אירופה מולדתם, נקמה על ששת המיליוני נים. הנוער העברי אינו יכול לבנות את ערכי מלחמתו על שנאה כלפי אירופה, האסלם והנצרות. הוא אינו ח"פץ לספוג תורת שנאה עולמית. מלחמה לו באויבי מולדתו ובפוגעים בה — גם לולא היו האנגלים נקראים נאצרי בריטיים (נאצו על שם האנטישמיות האירופית) — ואף אילו התירו עליה, — כי אחת הדרך: מלחמה בכובש המולדת. אבל הללו, — בשבילם היתה ארץ ישראל רק גורה בשדה המערכה הרחב, הם נלחמו בה מתוך מניעים של נקמה ושנאה ששרשם במולדתם האירופית ובחיי עדה נרדפת. לגביהם היה זה למעשה פורקן למה שהיה צריך להתחולל על חרבות הווית היהודים באירופה.

מתעוררת השאלה: האם המלחמה שכם אל שכם עם שכבת מעוט זו מורה על זהות המניעים? זכורה עדיין

השעה בה נתגלה כי מאחרי כל מלחמת צות הצער על מות ששת המיליונים ר"בצת מדה רבה של אדישות וריקנות. רבים מבין שרידי המיליונים חוזרים ומאשרים לפנינו כי נדמה להם שלמי עשה לבנו ריק ותחושת צערנו יותר משהיא תחושה לאומית הריהי תחושה סתמית, אנושית כללית. כאילו לא אבד כאן חלקו של לאום. אולי דבר זה יעיד מידנו על העובדה המוררה, שלא היו כאן קשרים בין חלקי אומה? עובדה מתמיהה ואולי אף מחזיקה לגבי רבים. עוד בימי המלחמה בכובש הבריטי נתגלה כי שעה שחלק מן האנשים ע"שה את מלחמתו כנוקם את נקמת הגר"לה, הנה לוחם הנוער הארץ-ישראלי בגלל מניעים אחרים, והוא מצטרף אל המחתרת היהודית לשם עצם המלחמה בכובש, לשם עקירתו, ולא מתוך הארץ-דיאלוגיה היהודית ולא למענה של ה"שוני במניעים של היהדות והנוער. על ארץ-אפשרות להציג את מלחמת הנוער הארץ-ישראלי כנובעת מערכים יי-

הודיים וכנקמה יהודית, עמד המשורר היהודי הדגול אצ"ג. בשירו "צלמות" הדור ושביל הזהב" שהופיע ב"סולם" אומר הוא במרירות רבה: "אם לומר כאחד: אין לנו קשר עם עבר, עם סדור תפלות וחומשו; גויים ככל הגויים ולא עוד יהודים".

בינתיים נעשית עבודה זהירה ועדינה, להעביר את הענינים לפסים רצויים יותר — יהודיים ציוניים. וזה לא דוקה בגלל הפחד או הרתיעה מפני עצם המלחמה וזועתה. יותר מכך נעשה הדבר בגלל הפחד שמא עלול אותו נור"ער לעמוד פתאום על אותם הערכים הסמויים, האמיתיים, שלידתם כאן ולא בתחומיה של עדה פזורה על פני העולם כלו, ערכים שנעלמו מעינינו עד היום. ערכים אלה עלולים להיות אפילו ערכים שלא ממין, החוקים המיוחדים, לא כמו אצל שאר העמים, שלא מן מין הערכים היהודיים. אז עלולים הם לבעוט בכסיה ול להיות בניס סוררים ו-

מורים. והמחנכים היהודיים הם יעילים ומצליחים, ויעידו שלשת הספורים. יעידו עוד ספורים רבים ומרובים. כולם כשרים כל עוד אין בהם מהלך רגשותיהם של היילים עבריים, חלוצי אומה חדשה. כל עוד לא כתוב בהם בספורים הללו כי נלחמו דוקה, "ככל הגויים" — לפי מתכונת החוקים הרגילים והבנליים של אומה במולדתה.

כי הנוער שפך את דם האויב ודמו — בעד מטרה, בעד חזון לאומי-טריטוריאלי מגביה-עוף, מעומעם אולי אבל חי וגדל-עתידות. והוא שפך דמים לפי אותם חוקים רגילים ובנליים ליים של שאר העמים, חוקים בנליים שגם הנוער העברי, כנטע בארץ זו, מן הוך מערכת ערכים סמויים ובלתי מודעת אפילו לרובו, שאב מהם כח למלחמה זו. אולי אינו יודע, או נמנע מלדעת, ש"לא היו אלה כלל ערכי היהדות.

אל יהי אלוהים לאירלנד!

מר דדאלוס חזר ואמר:
 — לאום מוכה-כוחנים ושכוח-אל!
 הוא הצביע על דיוקן סבו שעל הכותל לימינו.
 — רואה אתה סבא זה למעלה, ג'ון? הוא היה איש אירי טוב
 כשעוד לא היה שכרו של זה בצדו. בתור „לבן” נדון למיתה, אבל
 מימרה היתה בפיו על ידידינו המכהנים בקדש, שלעולם לא יסב עם
 אחד מהם לסעודה.
 דאנטה התפרצה בכעס.
 — אם אנחנו לאום מוכה-כוחנים הרי עלינו להתגאות בכך.
 בבת-עיניו של אלוהים הם. אל תגעו בהם. אמר המשיח, כי המה בבת-
 עיני.
 — וכי לא נוכל, אפוא, לאהוב את מולדתנו? — שאל מר קייסי.
 — אסורים אני ללכת אחרי האיש שנולד לנהוג אותנו?
 — בוגד במולדתנו! — השיבה דאנטה. — בוגד,
 מנאף! בצדק נטשוהו הכוהנים. הכוהנים תמיד היו ידידי-אמת
 לאירלנד.
 — מה, באמת? — אמר מר קייסי.
 הוא הטיל אגרופו על השולחן, ובהזעף-גבות פישט אצבעותיו
 אחת לאחת.
 — כלום לא בגדו בנו הגמוניה של אירלנד בזמן האיחוד,
 כשנשא ההגמון לאנג'אן משא-אמונים לפני הרוון קורנבליס? כלום
 לא מכרו ההגמונים והכוהנים את שאיפות מולדתם ב-1829 תמורת
 שווי-זכויותיהם של קאתולים? כלום לא הרשיעו את תנועת
 הפיינאים מעל הבמה ובתא הוידוים? וכלום לא חיללו את אפרו
 של טונס בליו מקקאנוס?
 כעס ליהט את פניו וסטיפן אף הוא התלהטו לחיו לפי שהד-
 ברים העבירו בו חיל. מר דדאלוס השמיע תרועת-צחוק חדורת לעג
 נט.
 — אה, באלוהים! — קרא — שכחתי את פול קאלן הטוב! אף
 הוא מבכות-עיניו של אלוהים!
 דאנטה נרכנה על השולחן וקראה אל מר קייסי:
 — נכון! נכון! תמיד היה הצדק אתם! אלוהים והמוסר והדת
 קודמים.
 מר דדאלוס, משראה אותה בהתרגשותה, אמר:
 — מרת ריינרדאן, אל תשיבי להם ואל תבואי לידי רוגז.
 — אלוהים והדת קודם הכל! — קראה דאנטה. — אלוהים והדת
 קודם עיני העולם הזה!
 מר קייסי הניף אגרופו הקמוץ והרעים בו על השולחן.
 — טוב ויפה, אפוא, — צעק בניחר, — אם לכך הגענו, אל יהי
 אלוהים לאירלנד!
 — ג'ון! ג'ון! — קרא מר דדאלוס, תופס לאורחו בשרוול
 מקטרנו.
 דאנטה לטשה עיניה מעבר השולחן, ולחיייה רוחות. מר קייסי
 התרומם מעל כסאו כדי-עמל ונרכן על השולחן לעומתה, והוא טורף
 בידו באויר נוכח עיניו כמי שקורע קורי-עכביש מלפניו.
 — אל יהי אלוהים לאירלנד! — קרא. — יוהר מדי אלוהים היה
 לנו באירלנד. הלאה אלוהים!
 — מנאף! שד! — ניתרה דאנטה ממקומה וצרחת וכמעט ירקה
 בפרצופו.
 הדוד צ'ארלס ומר דדאלוס משכו במר קייסי והחזירוהו אל
 כסאו. כשהם מדברים אליו דברי טעם והגיון מזה ומזה, הוא גיבט
 נכחו בעיניו הכהות והלוהבות, וחזר:
 — הלאה אלוהים, אני אומר!
 דאנטה הניחה כסאה הצדה בחימה גדולה ונסתלקה מאצל
 השולחן, כשהיא הופכת את שפופרת מפיותיה שהתגלגלה לה אט
 על השטיח עד שנעצרה למרגלות כסא-נוע. מרת דדאלוס קמה חיש
 והלכה אחריה אל הדלת. בדלת נסבה דאנטה בסערה והפריחה צעקתה,
 משולחבת לחיים ומרעידה בחרי-אף:
 — שד משחת! ניצחנו! רמסנוהו עד-מוות! שט!
 הדלת נסגרה מאחריה בחבטה.
 מר קייסי, שחילץ זרועותיו מידי המהזיקים בו, השח ראשו פתע
 על ידיו באנקת כאב.
 — פארנל המסכן! — קרא בקול. — מלכי המת!
 הוא נאנק מרה.
 סטיפן נשא פניו הנבעתים וראה כי עיני אביו מלאות דמעה.

הקטע הבא לקוח מן הספר האוטוביוגרפי „דיוקן האמן
 בבחרותו” לג'יימס ג'ויס (1882—1941), סופר אירי-אנגלי מעמיק
 וחושפני, שכבירה השפעתו על התפתחות הרומן במאה העשרים. בזה
 לפנינו קטע-תמונה של התנגשות בין דת ללאומיות בחייה של
 אירלנד, ארץ שהורגלה מדורות לזהות את ייחודה הלאומי עם
 ייחודה הדתי-הקאתולי. כפי שחזה בה המחבר בילדותו, כשבתו
 בחוג משפחתו לסעודת הג'המולד.
 הקורא העברי ימצא בקטע זה לא מעט מאשר יזכיר לו את
 המציאות שהוא שרוי בה במולדתו שלו.
 מר קייסי פקח עיניו, נאנח והמשיך:
 — ספור-המעשה נחמד וקצר מאד. — אמר מר קייסי. — היה
 הדבר יום אחד שם בארקלוו, יום של צינה עזה, לא הרבה קודם
 מיתתו של הראש, ירחמהו האלוהים!
 הוא עצם עיניו בנלאה והחריש. מר דדאלוס נטל עצם מצלחתו
 ובשניו תלש מעט בשר מעליה, ואמר:
 — קודם הרצחו, רצונך לאמר.
 — יום אחד היה בארקלוו. היינו שם באסיפה ולאחר האסיפה
 הוצרכנו לעשות דרכנו אל תחנת הרכבת בתוך ההמון. בוזים וביזוים
 שכאלה, בן אדם לא שמעת כמותם מימך. גידפנו בכל הגידופים
 שבעולם. ובכן היתה שם זקנה אחת ישישה שתויה ושיכורה כהלכה,
 שלא נתנה דעתה אלא עלי. מרקדת היתה לצדי ברפש, מייללת
 ומצווחת לתוך פרצופי; צייד כוהנים! הכספים מפארים! מר פוקס!
 קיטי או'רשי!
 — ומה עשית, ג'ון? — שאל מר דדאלוס.
 — הנחתי לה ליילל, — אמר מר קייסי. — יום קר היה, ובשביל
 להחם את לבי היה לי כפי (במחילה מכוודך, הגברת) דבלול של טבק
 ומכל מקום ברי שלא יכולתי להוציא הגה מפני שהיה פי מלא מיץ
 טבק.
 — ובכן, ג'ון?
 — כיר-כן. הנחתי לה ליילל, כנפשה שבעה, קיטי או'רשי וכל
 זה עד שלבסוף קראה זו לאותה אשה בשם שלא אחזור עליו כדי
 שלא לגאל את שולחן-החג הזה, ולא את אוני-ך גברתי, ולא את
 שפתי שלי.
 הוא החריש. מר דדאלוס נשא ראשו מן העצם, ושאל:
 — ומה עשית, ג'ון?
 — מה עשיתי! אמר מר קייסי. — כשאמרה זאת, שרובה
 לעומתי את פרצופה הזקן והמנוול ואני פי היה מלא מיץ טבק.
 התכופתי אליה וטפוי! אומר אני לה.
 הוא נפנה הצדה והשים עצמו רוקק.
 — טפוי! אני אומר לה כך, ישר לעין.
 הוא טפח בכפו על עינו והוציא צווחת כאב צרודה.
 — הו ישונו, מרים ויוסף! היא אומרת, נסתמאתי! נסתמאתי
 והוטבעתי!
 פרץ שיעול וצחוק תקפו, ואחר חזר ואמר:
 — נסתמאתי לגמרי!
 מר דדאלוס צחק בקול והתמודד על כסאו בעוד הדוד צ'ארלס
 מניע בראשו כה וכה.
 דאנטה נראתה אימת-כעס ובתוך צחוקם חזרה ואמרה:
 — נאה מאד! הא! נאה מאד!
 לא נאה היה ענין הרקיקה בעינה של אותה אשה.
 אבל מה שם קראה האשה לקיטי או'רשי שלא רצה מר קייסי
 לחזור עליו? הוא ראה לנגדו את מר קייסי מתהלך בתוך המוני עם
 ונושא נאומים מעל גבי כרכרה, על שום כך ישב במאסר וזכור היה לו
 שלילה אחד בא הסרג'נט או'ניל אל הבית ועמד באולם והיה מדבר
 חרש אל אביו ומכוסס עצבנית ברצועת-הסנטר של כובעו, ובלילה
 ההוא לא נסע מר קייסי לדובלין ברכבת אלא שמכוננית באה אל הדלת
 והוא שמע את אביו אומר משהו על כביש קאבינטילי.
 הוא היה בעד אירלנד ובעד פארנל וכמוהו כן אביו, וכן אף
 דאנטה, לפי שערב אחד בהיות התזמורת ברציף היכנה לאדון אחר
 על ראשו במטרייתה כשניגנה התזמורת לבסוף אל מלך נצור.
 מר דדאלוס פלט נחרה של בוז.
 — תה, ג'ון! — אמר, כך יאה להם. היינו לאום אומלל מוכה
 כוהנים ותמיד היינו ונחיה כן עד סוף כל הדורות.
 הדוד צ'ארלס הניע בראשו ואמר:
 — עסק ביש! עסק ביש!

יהי פיסול

ומשום מה אין הפסל מתנוסס ברשות הרבים שלנו. את האשם יש להטיל בשלשת הגורמים האלה:

- (א) הגופים הצבוריים, כגון המדינה, הרשויות המקומיות והעירוניות.
- (ב) ההתחמקות של האדריכלים, המעציבים למעשה את תכניות ערינו, יישובינו ובנייניהם — שאינם מניחים לפסל דרייט רגל בתכניותיהם.
- (ג) הדת היהודית — אבן הנגף העיקרית.

אכן את שורש האשמה ועיקרה אפשר לתלות בדת היהודית, ובמסורת יחסה אל ה"פסל". מסורת זו, המחבלת ומעכבת כל התפתחות תרבותית העלולה כביכול לפגוע במורשה קלוקלת, מקורה בהווי אשר הטביע בנפש היהודים לדורות וניהם יחס אדישות והסתייגות — שלא לאמר:

בעית הפיסול בהווי התרבותי שלנו ראוייה שנעלה ונעורר אותה כפעם בפעם למען יהדהדו הדברים ויחדרו ללב אותם הגופים אשר לא רק הזניחו ענף חשוב זה אלא גם מעכבים עתה את התפתחותו באדישות שאין לה כפרה.

הפיסול, שהמסורת הדתית היהודית גזרה עליו חרם, גם בחברה מתקדמת כשלונו עודו סובל מן המורשת הנפשית המבישה של "לא תעשה לך פסל"...

אין להתפלא אפוא שאנו מוצאים עצמנו עתה, בתקופת תחיה לאומית-תרבותית, מנוערים ומנותקים לחלוטים מענף תרבותי חשוב, שעשוי היה להשאיר אחריו בארץ מסורת נעלה ומפוארת, לולא כבלה הדת את ידי היוצרים מלע"סוק בענף זה שכיום אנו קוראים לו "אמנות" (לשם השוואה ראוי-נא את שרידי האמנות ברבי כנען הקדמונה, או בארצות השכנות, אשור, בבל ומצרים — רמתם הגבוהה היתה ועודנה מקור השראה עד היום הזה).

לצערנו חסרים אנו כיום הנה מסורת אמנותית. עם זאת כבר לא יוכל עתה שום כוח בלבד את הכוחות היוצרים אשר צמחו על אדמה זו בתקופתנו. האמנות הפלסטית הכתה בכל-זאת שריים והחלה לגרות את התענינותו של הצבור המקומי — אם כי לא בממדים רחבים — ולהתפתח מעט-מעט בעשרים השנים האחרונות. הייתה הזאת, אף כי לא היתה אורגנית מפני חוסר המסורת האמנותית, יש לוקפה בעיקר לזכותה של הגירה בעלת רמת-תרבות גבוהה מאירופה התיכונה, אשר הביאה באמתחתה יבוא של ערכים תרבותיים מארצות אירופה. נקח לדוגמה את ההתפתחות העצומה במוזיקה, שתוך תקופה קצרה של עשרים השנים האחרונות הפכה להיות נכס חיוני לכל שכבות הצבור.

אולם לעומת זה מה הם השיגינו באמנות הפלסטית? מעט מועיר. ללא ספק היבוא של אמנות ברפרודוקציות וספרים לקח לא במעט את לב אותו חלק מן הצבור האינטלקטואלי שלמד להעריך יצירה אמנותית — ואת מקום הכוננות המשפחה על הקירות, תפסו רפרודוקציות אמנותיות של ציירים בעלי שם עולמי; ובמרוצת הזמן גם הופיעו על במת חיינו מצנאטים, אנשי עסק שנתעשרו ומוסדות מסוימים החלו קונים תמונותיהם של ציירים מקומיים. לאט לאט פלס לו הציור את דרכו אל לב הצבור המראה רצון והתענינות באמנות.

אף כי יש לציין בסיפוק את ההתפתחות האיטית שחלה בהתענינות הצבור לגבי הציור — הרי לא כן לגבי הפיסול. הפסל טיבו אחר-מעצם מהותו הוא ספונטאני פחות מן הציור ומכוון להיות מונומנטלי. הוא דורש תנאים מיוחדים, ואף שמקורו גם הוא ברשות היחיד הרוחנית והחוויתית של היוצר לא-פחות מן התמונה, הרי מקומו ה"טבעי" הוא רשות הרבים — בגני צבור ובנייני-עם יכירוהו מקומו.

אם נאמר שהתפתחה בצבור העברי "תודעה" של ציור, הנה "תודעה פיסולית" חסר הוא עדיין. במספר פרוטות יכול כל אדם לרכוש לעצמו רפרודוקציה של צייר בעל שם, ולהכניסה אל נווהו. אולם אין כן הפסל. גם אין הפסל עניי למצנאט פלוני או אלמוני שיקנהו ויקבעוהו במעונו, כל שכן בתנאי הדיור הנהוגים בארץ.

מ. ג'אנה אשה יושבת

בוז ואיבה — אל "מעשה פסל". בילדותם הורגלו, מן הסתם, יוצאי הגיטו היהודי לזהות את ה"פסל" עם צלמיה השנואים ומשוקצים של הדת הנוצרית. בית-הכנסת של העיריה היהודית, אם פה ושם נמצא בו מקום לחתימת ציור, הרי מעשה-פסל כמדומה לא בא אל קרבו.

א. עין

הגדרות

...כי הרה-עצמות באפלטן הליל חילף ונצנב פעיר-לוצים וצל...

הסתר אף שקע, ודומיה בליל.

אין נפש מסביב תחוש במועקה.

רק מן סדר גלפת, הפך ונב בילל

ונס אחר-אמיים מצבר לכפר.

ונכנו שוב עולה בנתיב-רועים נשן.

חסים באצנים ומיל קרחבו.

קדנך זו לטש הסיל את סרבו.

קדנך זו הובס, ונס נדוף-עשן.

אדמת-מותי נחיק!

הפת הקקרי!

מה אפיצה היית

ברעם תפי-האש!

ברעם תדי-קטרי!

בדס ובקשר נצמדנו לתוכ.

נאמנו ברנבים.

ובקשר...

עטה את אמלה, קרסה שהקה.

עטה את אבלה, קאלמנה בקאב.

עטה את שכולה, קאשת מאיהב.

ושקך עלה לגו ששקך.

איר היום אורב מצבר לה יא.

ושלד קיגע חוזר לבור הזר.

אם בלבוש פהים תגסן לקברים.

תולשת עצבים, הקליקה הקפר.

תליגור

רקע נפשי זה הוא הממריץ את היהודים האדריקים בארץ לקדש מלחמה מרה על הופעתו של הפסל במקום חיותו הטבעי — ברשות הצבור. רקע נפשי זה עצמו מקל גם על אותם האנשים המגדירים עצמם כ"חילוניים" להכנע ללחצם של נוטריהדת בענין זה, "להביך" להם ולהתפשר אתם. מחמת הרקע הזה והשפעתו, גם הארדיכיים לים אינם נותנים דעתם על שילוב הפסל בבנייה. כל זמן שלא יושם קץ לצרוף האמור, — המנוגד כל כך להווייתנו התרבותית בכללותה, — של זרות (מצד הגורמים הצבוריים), אדישות והתחמקות (מצד הארדיכיים) ואיבה (מצד נוטריהדת היהודים) — אין כל סכוי לצמיחתו הקרובה של הפיסול בארץ.

חינוך הנוער לחיבת הפסלים והוקרתם, טיפוחה של "תודעה פיסולית" בצבור — אי אפשר להם בלא שיהיה לנו הפסל בן-לוויה מילדות ומנוער: — בבוסתן ובככר העיר, בפתחי בניין מידות ועל אד-דרכים.

הפיסול יכול לתרום תרומה גדולה לחינוכו האסתטי של אורח המדינה ולהעשרת נופם של חיי יום-יום שלנו. נכבדה היא התעודה החברתית האמנותית השמורה לו. על כן מכוונות תביעותיו בראש וראשונה אל רשויות החברה ושלטונותיה.

כתבי אוגרית

מקראות כהויותם

בהיכל יהוה

קפץ על שמואל הקטן רוגזם של כוהנים גדולים. ואמנם כיצד יתאר לו אחד כוהן נכבד ונשוא פנים. לבן-זקן וכן לגוי קדוש, אשר אך אחת בשנה ירהיב עוז להיכנס אל הקודש. שזה הנער הקטן, אפרוח בן-יומו, שעתה זה בא לשרת — זה הנער כיצד יפרוש לו את יצועו בהיכל יהוה, ויוסיים, לילה לילה, ימתח את אבריו אף יפהק בכל פה אל מול ארון האלוהים? (שמו"א ג' 3).

היה לא תהיה! יש להוציא משם בכל מחיר. אך איך יעשה הדבר והספר כתוב ובו נראים הדברים בברור? — לכל יש תרופה בידי האנכרוניסטים היהודים: "שמואל שוכב" — מאמר מוסגר הוא לדב' ריהם, ואינו בא לספר על מקום משכבו, אלא את עובדת שיבתו, ואשר נאמר: "בהיכל יהוה אשר שם ארון האלהים" — פסוק זה מציין את מקומו של הנר!... וכך באו הטעמים והונח האתנה, שובש הפסוק וסולפה הכוונה: "ונר אלהים טרם יכבה (וש' מואל שוכב) — בהיכל יהוה אשר שם ארון האלהים".

אבל אתה, שמואל הפעוט, שוב שכב במנוחה בהיכל אשר שם ארון האלהים. אנו לא נטלטלך עוד משם באשור-לילה כאשר עשו לך האפיגונים היהודים. הם הלא גם את אברהם הלבישו "קאפוטה" ושמו "יאר" מילקה" על ראשו — בחידודם הידוע על "וילך אברהם". ואמנם היכול לעלות בדעתם שאותו צדיק ייצא לדרך באין כיפה לראשו? —

מלכת-השמים

רבים סוברים כי צורת הנסמך של מלכה — מלכת [מ"ם שוואית, למ"ד וכ"ף בסגול] היא. מאין באה צורה מוזרה זו? — מכמה פסוקים בספר ירמיהו ששם נזכרה במפורש "מלכת [בניקוד הנ"ל] השמים" (ירמיהו מ"ד). אולם בפשטות יש לקרוא "מלכת [מ"ם וכ"ף בפתיח, למ"ד שוואית] השמים". כי קרי את המסורת היהודית מלכת, והערה "חסר א", לא באו אלא כדי לפרש כי ל"מלכת השמים" בכלל — לשמש, לירח ולכוכבים, "צבא השמים" — היו בני יהודה עובדים, ולא חלילה, לעשתרות, מלכת-השמים. (ראו כמה פוחדים הם מן השם המפורש...)

אך כוונת בני-יהודה הדוברים עם ירמיהו לא כן היתה. הם על מלכת-השמים, על עשתרות, דיברו. אותה עבדו, לה הסיכו נסכים, לשמה הודו בשבעם לחם, ומה-נאמנת עלינו עדותם התמימה הנראית כה בוטחת אל מול נקדנות-היהודים הנואש: "עשה נעשה את כל אשר יצא מפינו לקטר למלכת השמים והסיד לה נסכים, כאשר עשינו אנחנו ואבותינו, מלכינו ושרינו, בערי יהודה ובחצות ירושלים".

הוסף לכאן אותה עדות שנתגלתה בכתבי-הגניזה המצריים ובה מסופר — בארמית — כי עבדו בני יהודה את "מלכתא דשמיון", ותהא התמונה ברורה. אכן, צאו והחזיקו טובה למסורת היהודית המת-המקת ומבקשת פשרות, שלולא חכונתה זו, ודאי היה גם קטע זה — כרבים אחרים שלא זכו לשאת חן בעיני הסופרים — נשמט מן הכתוב ואובד לנו לעור למים, ואנו בתומנו עשויים היינו לסבור כי באמת נבדל היה שבט יהודה מיתר השבטים העבריים.

א. ע.

מקורן של מליצות

שלישית, ביטויים עבריים רבים נראים כמליצות וקשה היה לעמוד על מקורן של המליצות הללו. עד שבאו כתבי-אוגרית וסודות רבים נתגלו. כך, למשל, קשה היה להבין מניין הביטוי "עלה מות בחלונינו", והנה בכתבי-אוגרית מסוד פר כי כשבנה בעל את ארמונו סרב לקרוע בו חלון מחשש פן יעלה מות (הוא אויבו של בעל), ייכנס בחלוניו ויהרוג את נשיו... או הביטוי "כוס-הגורל" — מה טיבו? — באחד הלוחות מאוגרית מסופר כיצד באות ענת ואשרה, אחותו ואמו של בעל, לפני אל, אבי האלים, לבקש ממנו שייעתר לבנו בעל ויתן לו כמשאלות לבו, והן אומרות: הנה לפניך כוסו של בעל, מלאנה מן היין הטוב.

מקורם של הוקים

רביעית, מתברר מקורם של הרבה והרבה מן החוקים הנזכרים במקרא. ענת, למשל, זובחת זבחים לזכר בעל שנהרג בידי מות אויבו. אך היא זובחת רק "בהמות טהורות" ו"חיות טהורות" — וללא ידענו מיהי ענת יכולנו לסבור כי גם בכך לפנינו עדות ל"קדמות האמונה הישראלית". או, בצד "הומניטרי" נאמר: "לא תבשל גדי בחלב אמו". והנה — לפי כתבי אוגרית — מת ברר שזוהו מין מאכל מיוחד, הקשור בפולחן, והמסמל סיפור עתיק על יניקת "האלים הנעמיים והיפיים" בהיותם עוללים. מסתבר שכל יושבי הארץ לא היו מעיזים לאכול מאכל מקודש זה אלא אחת לשנה בלבד, ומכאן באו חכמי היהודים דים לאחר זמן לאיסור אכילת בשר-בחלב בכלל.

מיתוס עברי עתיק

אך עיקר חשיבותם של כתבי אוגרית הוא בעצם מציאותו של מיתוס עברי עתיק, ואנחנו הלא מקטנותנו גדולנו על הדיעה כי המיתוס של ימי-קדם הריהו בעיקר נחלת העולם הקרוי "יווני". אכן אנו הרבינו לקרוא על "גיבורי קדם" — וצער תמיד היה אופף אותנו על "גיבורי קדם" אלה אינם עבריים, אלא יוונים, למשל. עתה זכינו להכיר את "גיבורי הקדם" העבריים. ונהי נים אנו לא דווקא מכל חקרי הלוואי הנלמדים מהם, אלא בעיקר מן היצירות הנפלאות עצמן, שהוד-קדומים עוטר אותן.

כלפי העתיד

ההרגשה כי אנו עומדים בתקופה של רנסנס עברי היא נחלת רבים-רבים כיום. וכל תחייה תרבותית ולאומית דרכה שהיא מתרפקת על עבר מסוים. כך חזרו אנשי הרנינסנס האירופי אל תקופת יוון העתיקה, וממנה לקחו מוטיבים ליצירותיהם החדשות — בספרות, בשירה ובא-מנות הפלאסטית, וכך יש גם בנו החוזרים בלב רגש להחיות את הסמלים העתיקים, החוזרים אל מקור קדמון ועוזב של מוטיבים חדשים ליצירה.

נראים הדברים שגילויים ופרסומם של כתבי אוגרית תהיה להם השפעה נכבדה בכיוון זה על הספרות והאמנות, ועל-ידי-כך גם על החיים.

לפני עשרים שנה נתגלו בראש-שמר — תל קטן המתנשא בקרבת הים בצפון-סוריה — לוחות חמר רבים ועליהם כתובות בכתב עתיק. לאחר עיון נתברר שלוחות אלה כתובים בניב כנעני עתיק, והם כוללים בעיקר אגדות על אלים ועל-לוחיהם. אלה הם "כתבי-אוגרית".

מצבות מלכים או שרים וקברותיהם, או (בכתיב ועוד) מכתבים, וכמובן, גם חותמות. רשימות שמות וכד' — חומר כזה אין לו ערך ספי-רוטי רב, וחשוב הוא בעיקר בשביל מחקר הלשון ומחקר ההתרחשויות ההיסטוריות. אך הכתובות שנצאו באוגרית (זה היה שם המקום בפי יושבי-בית) אינן כוללות רק יצירות ספרותיות שנכתבו לפאר ולרום מלך מן המלכים, או למסור דו"ח על מצב הענינים בעיר, או להנציח את שמות משלמי-המס — אלא שנאספו כאן והועלו על הכתב אגדות עממיות שכבר אז נחשבו לקדומות. הפעם אפוא, אם רב ערכם של כתבי-אוגרית למדע — וכל העוסקים בלשון ובספרות עברית או בחקר הימים הקדומים החלו נותנים אליהם דעתם — הנה האוצרות הטמונים האלה ענין יש בהם לכל איש עברי.

"עברית" ו"כנענית"

ראשית, עד היום יש תמימים הסוברים כי "עברית" אחד ו"כנענית" אחד. וכשאתה טוען כי על צד האמת אין זו אלא אותה שפה — יביטו עליך בתמיחה. אך אם פתוח תפתח את כתבי אוגרית העתיקים, שזמנם בערך כ-400 שנה לפני המלך דוד — תמצא אותם הביטויים, אותן צורת הלשון, אותם הדימויים, זוגות המלים המקבילות, הנוסחאות הלשוניות והשימושים המיוחדים שיש במקרא.

ודאי, כשם שכל לשון חיה מתפתחת, כן חלה התפתחות גם בלשון העברית העתיקה, והרבה מלים המצויות עדיין בכתבי-אוגרית אבדו לאחר כך, שם משתמשים עדיין במלים כמו "לאך" במובן "שלח" — שורש שנשכח; "מעה" שפירושו "קרב ונכנס" — והשריד היחיד שנשא ממנו היום הוא "מעיים" (קרביים) — מלים שהעברי החדש יוכל להעשיר בהן בלי קושי את שפתו שלו.

מסורת ספרותית עתיקה

שנית, קשה היה להשיב תמיד על השאלה כי צד זה נראות היצירות המקראיות — אפילו הקדומות ביותר — כיצירות אמנותיות מושלמות. תמיד נדמה היה שקדמה להן התפתחות ספרותית בת מאות שנים לפחות, והרבה התחבטו בנסיונות לפרש תופעה זו.

היו שניסו לתרץ את הדבר ב"השפעה" שקיבלו בני ישראל מן הספרות המצרית או מן הספרות הבבלית. אך דעות כאלו אינן עומדות בפני הביקורת, כי המסורת האמנותית אינה מצטמצמת רק בקצב החרוזים שבשירה, ובמבנה הפסוק ב"תקבולת" אלא ניכרת גם מסורת לשונית: ביטוי ייפ קבועים וחוזרים, דרכי שימוש מיוחדות ל"מלים מסוימות וכד'.

כתבי אוגרית נתנו את הפתרון המלא לבעייה זו: אם אותם הביטויים המיוחדים, אותן המלים צות, אותם פסוקי התקבולת, אותם זוגות המלים הקבועים באים גם במקרא וגם בכתבי אוגרית — אין להתפלא על השלמות האמנותית שמצטיינת בה הספרות המקראית, גם אין לתלות שלמות זו בהשפעה זרה: מסורת עברית ספרותית עתיקה, בת מאות שנים לפחות, קדמה לספרות המקרא ואין המקרא אלא המשכה של זו.

מולדת וגיאוגרפיה

שנפוצו בארץ בימי שלוט הכליפים האיוביים (כור' דיים). לאחר הטבח שעשו הדרוזים במארונים במאה שעברה, נמלטו רובם אל הרי החורן, הדפו משם את הבדווים, עד כי נקרא ההר על שמם — הרי הדרוזים. ההר הפך להם מעוז בלייכבש כמעט, וידוע מהמאד קצרה יד „השער העליון” להכניעם, לגבות מהם מסים ולגייסם לצבא העות'מאני. כן יזכור לנו המרד הדרוזי הגדול נגד הצרפתים ב-1925.

הדרוזי, שבימי שלום הוא איש אדמה מובהק ואי כר חרוץ, בעת מלחמה הוא לוחם מובהק ואמיץ. הער לה בערכו הקרבי לאין ערוך על לוחמי הבדווים, הפי לאחים, או בני הערים הליבנטיות.

תמיד קיימו אתנו הדרוזים יחסים תקינים (עוד אהרן אהרונסון בימיו בא אתם בדברים בענין תכניותיו לשחרור הארץ). במלחמה האחרונה לקחו הדרוזים חבל נגדנו רק במקרה אחד. לעומתם נשארו הדרוזים של מערב הירדן נאמנים למדינת ישראל, והתנדבו בהתלהבות אל צבאה.

העלאויים

העלאויים או הנוצרים מספרם כ-150 או 200 אלף, ומושבם בהרים הנושאים את שמם בצפון מערב המדינה. אלה הם כפריים וישוביהם, אנשי מלחמה מנעורים, ונמנים על „שיעה”. בדומה לדרוזים שונים רים אף הם את פרטי אמונתם בסוד, ולזר לא יגלו. בימי המנדט הצרפתי היה חבל העלאויים מנוהל בידי אדמיניסטרציה מיוחדת, אך עם הכרות העצמאות השתתפו אף ב„בחירות הכלליות”, והחוקה הסורית הכירה בהם כבמיעוט דתי בעל זכויות.

המתואלים

עוד כת שיעית הם המתואלים, שבדרום הרי הלבנון וב„בקעה”. אף הם קנאים קיצוניים, ועד העת האחרונה, לפחות, נשמרים היו מכל מגע עם זרים, אכרים הרוצים הם ואנשי מסחר פקחים, ורבבות מהם הגרו אל מעבר-ללימים.

הכורדים

הכורדים שבסוריה הם מבני העם הכורדי הגדול, שארצו מבוזרת ומחולקת בין תורכיה, רוסיה, פרס ועראק. עם היותם מוסלמים-סונים הרי הם בני אומה מוגדרת הנוגדת לערבאות, ולהם לשון משלהם, הכרה לאומית ושאיפת חרות. רוב הכורדים בסוריה יושבים בחבל אלג'זירה שבצפון-מזרח המדינה. כן מצויים בסוריה רבבות אלמנים (בערי המסחר ובאלג'זירה), צ'רקסים (בבשן, סביבות קונייטרה), וא' חרים.

אומה „סורית”?

אותה סוריה אשר היתה בימים עברו חלק בליפרד מעבר הקדומה, אף נכללה ב„גבולות ההבטחה” (שלא היו אלא תחום שררתה של הלשון העברית); אשר עתיקותיה מעידות בה כי לשונה היתה העברית לנייביה, ולאחר-מכן — הארמית, בתה יורשתה של זו, וכי הפולחן העברי הקדום — פולחנה היה; אשר שבטיה ועממיה בעיקרם עבריים היו; אשר בת-קופות ידועות אף מאוהדת היתה איחוד מדיני עברי עם שאר ממלכות עבריות, ושבמרבית שנות ההיסטוריה שמרה על מקומה כחלק אורגני של ארץ-הפרת הנרחבה — סוריה זאת מפורדת היא כיום, מפולגת ומפוצלת, שסועה וקרועה, מסוכסכת ומבלבלת; עדות וכנסיות, דתות ואמונות, עממים ושבטים עוינים ושריטמים בה זה את זה ואלה את אלה; אין בה, ולא יכול להיות בה, גרעין כלשהו העשוי לגבש סביבו „אומה סורית”; כי כל הפסיפס „סורי” כולו אינו אלא חבל מחבליה של ארץ-הפרת, וכל גבול ותחום המבדילה כביכול משאר הבלי הארץ מלאכותי הוא, גבול שעל גבי המפה בלבד, ולא לאורך ימים יעמוד. (סוף בע' 15)

חוק המתחרות ביניהן על ההשפעה בסוריה, ותוצאות לוואי של אכזבת 1948.

„בחירות”

כבכל ארצות הערבאות אין הבחירות משמשות קרש-קפיצה לשלטון, אלא תפיסת השלטון היא המבטיחה נצחון ב„בחירות”; ואם משום מה מתרופפת הממשלה ונופלת, או מסולקת בכוח הזרוע, הנה בבחירות הבאות מנצחת תמיד נצחון מכריע הממשלה החדשה. בבחירות משתתף תמיד מספר מוגבל של „נכבדים”, שכורים וגרורים, ואילו ההמונים הנרחבים, הנבערים מדעת, נשארים אדישים, ואחת היא להם מי התקיף שירכב על גביהם.

אורינטציה

מדיניותה של צרפת היתה תמיד לחזק את ידי המיעוטים, אשר משקלם היחסי רב ביותר, וערכם המלחמתי עולה לאורך-ערוך על הרוב המוסלמי-סוני. אך מעת שעזזה ידה של בריטניה על צרפת בסוריה, עם נצחונה על הגנרל הוישיא דנץ (1941), הועבר השלטון הפנימי לידי הערבאים, ובידיהם נשאר גם לאחר העצמאות.

אף שלהלכה יש למיעוטים שוין-זכויות גמור, הנה למעשה מדוכאים הם ומקופחים. אין תימה אפוא שנוצרים שאינם עיניהם אל מחוץ לתחומי מדינתם. עם קום מדינת-ישראל, ציפו בני המיעוטים (בעיקר המארונים והדרוזים) כי הנה המדינה הצעירה והתקיפה תהיה להם בת-ברית. אך עד מהרה הובלט אפיה הרעיוני הנחשל של מדיניות ישראל במזרח, והברית הצפויה בוששה להיכרת.

מי ומה הם אפוא אלה שאת ההזדמנות לברית אחזה עמם החמצנו לפי שעה?

הרוב הסוני

רוב האוכלוסיה הם, כאמור, המוסלמים הסונים. דומים הם לבני עדתם, שככל ארץ-הפרת, מוצאם הוא אותו מוצא מגוון ומגוון: שרידי עברים קדמונים, צאצאי כובשים ופולשים מימות עולם — אשורים, פרסים, יוונים, רומים, ערבים (בדווים), כורדים, צלבנים סלג'וקים — ובני מהגרים מן המדבר ואפריקה בתקופות שונות.

המארונים

המארונים המונים כ-600 אלף בתחומי סוריה-רבה, לבד ממאות אלפים שהיגרו אל מדינות-הים וכן אל ארץ-היאור, הם הנאורים והמפותחים שביושבי סוריה כיום (רובם בלבנון). הכנסיה הדתית אליה הם משתייכים היא המיוחדת אותם עתה. כיתתם נוסדה במאה החמישית לס' ע"י הנזיר יוחנן מארון (מכאן שמם), ובמאה ה"ג הסתנפה כחידה אוטונומית אל הכר נסיה הקאתולית. בראשה עומד אפטריראך הכפוף מבחינה דתית לאפיפיור שברומא.

אך לבד מייחודם הדתי, אף חטיבה אתנית בפני עצמה הם המארונים. לפי מסורתם הריהם צאצאיהם של יושבי הארץ מעולם, בני צור וצידון, ואף החוקרים נוטים לקבל הנחה זו. מחזקת את הדעה הזאת העובדה, כי עד לפני כמאתיים או שלוש-מאות שנה היתה לשונם הלשון הארמית — לשון רוב צאצאי העברים בתקופות מאוחרות. הארמית עד היום היא לשון תפילה ותפילה, ושגורה היא בפי קצת ממשכיליהם.

הדרוזים

בדילותם משאר יושבי הארץ היתה בעיקרה בדילות דתית. דתם המסתורית והמסוגרת היא אחת מפצלותיה של „השיעה”. אך זה-כבר פסקו להטמיע גרים, ומאז עוצבה להם דמות עדתית-אתנית מיוחדת. מוצאם כנראה מהרלבנון, ולדעת חוקרים רבים הם שרידים של „סורים” קדמונים, כלומר שבטי-עבר הצפוניים, שעליהם נוספו יסודות כורדים ואיראניים

ארץ אחרת?

בעמדך היום במטולה או בעין-גב, ובשאתך עיניך אל מעבר ליתד-הגבול, אל „סוריה”, ות' מהת אל לבך: האמנם ארץ אחרת היא שם? הלא אותה האדמה ואותם השמים משתרעים גם פה גם שם!

אכן רק מעט למעלה משלושה עשורי שנים מבדילים בינינו ובין אותם ימים בהם לא היו סוריה, לבנון, פלשתיין, עבר-הירדן אלא פרובינציה אחת מאחוזותיו של „השער העליון” אשר בקושתא, והפחה אשר בדמשק שופך בה שלטוןנו בשם השולטן ירום הודו.

לאחר נצחון מעצמות-ההסכמה ב-1918, ישבו באי-ידין וחילקו ביניהן את השלל (הסכם סייקס-פיקו). הגנת תל-חי גרמה שיסופחו כפרי הגליל המזרחי לתחום המנדט הבריטי „שלנו”, אבל חלק ניכר מאדמות הכפרים נשאר מעבר לגבול — ממש כאדמות עציון, עטרות ובית-הערבה בימינו.

„חוק-לארץ”

אכן, אם עציון ולטרון, גלבע וסיני „חוק לארץ” הם, ומחזירים משם חללים אל „חיק-המולדת” — הרי סוריה, ודאי ודאי ש„חוק-לארץ” היא! בהווי החלוקה הכל ייתכן: יהודה (חברון, בית-לחם, ירושלים) וישראל (שכם, שומרון ובית אל) — פלשתיין הם, ופלשתיין היא היא יש-אל... אף שואפיה „חרות” שלנו, הטוענים למרדת השלמה מימי הירדן ומשמאלה, אף בעיניהם הגולן, הבשן — שלא לדבר על החרמון והלבנון — חוק-לארץ הם. כך זועק מעל כל קיר סמלם „רק” כך — הרובה העברי על גבולות המנדט הבריטי.

„סוריה”

המדינה רחבת-הידיים, המשתרעת מן החרמון עד הטאורוס, ומן הים עדי גבול נטיוסרגל אי-שם במדבר — אין לה גבולות טבעיים (פרט לים הגדול, כמובן). רק בגבולה הצפוני מתקרבת היא אל הגבול הטבעי בין ארץ הפרת לאנטוליה. השם „סוריה”, שהוא קיצור או שיבוש מ„אשוריה” — קורא לה בתקופה מאוחרת על-שם האשורים אשר שלטו בה בימים עברו, ויש אומרים על שם שבט אשר, שלפי סברה זו התפשט הרבה צפונה ממה שמקובל לחשוב.

פני סוריה

סוריה של ימינו נחלקת לחמשה חבלים: (1) מדינת סוריה גופה; (2) מדינת הלבנון (שמאז מלחמת העולם השנייה היא מדינה עצמאית); (3) הר הדרוזים; (4) חבל העלאויים; (5) אלג'זירה. שטח סוריה 127 אלף קמ"ר, ותושביה (כולל את הלבנון) למעלה מארבעה מיליונים. מרביתם מוסלמים סונים, אך משקל רב נודע למיעוטים: מאות אלפי הנוצרים (מארונים ברובם), הדרוזים (כ-160 אלף), המתואלים השיעים שבלבנון ובקעת הלבנון, העלאויים שבחבל לסקיה (כ-200 אלף), הארמנים, היוונים והכורדים, המתרכזים בעיקר בחבל אלג'זירה הסמוך לגבול העראקי.

המשטר

בסוריה-גופה, כבכל ארצות-הקדם, שורר משטר דיקטטורי. להלכה ואריסטוקרטי-אפנדאי למעשה. המעצמות האימפריאליסטיות ששלטו בה עידן ועידנים טיפחו בה תמיד את שכבות הפיאודלים התקופים, ומשקמה סוריה כמדינה עצמאית, נפל השלטון, מאליו בידי האפנדים, גרורי המעצמות השונות. התפיסות החכופות שהיינו עדים להן בסוריה בעת האחרונה, בעיקרן היו פני תככים של סוכני מעצמות

בנענים עליך, יעקב

המלך ערום

(סוף)

הגיע לידנו גליון תמוז של העתון „דגלנו“, שהוא „בטאון לתנועת צעירי אגודת ישראל“. בו נדפס מאמר מאת משה שנפלה, בשם: והכנעני אז בארץ. הפתיעתו במאמר זה, בעתונו של צבור זה, מידה של גישה רצינית, ואם גם עוינת, כמוכח. את עיקרו מביאים אנו כאן לפני קוראיו.

ואומר: כל האנפין שוים דהיינו, לא רק דינו של נוצרי כדינו של יהודי, אלא אף דין הנצרות והאיסלם כדין היהדות הוא. ספק אם תולדות ישראל יודעים לחלוף השם מעין זה. מהלך העניינים מתפתח ברוח ה„כנענים“. עתידים אנו להתרגל ולבטוף גם להשלים עם מציאות עבריים נוצריים או מוסלמים. היום עוד נראה הדבר מוזר ומפוקפק, אולם הרבה דברים שהיו נראים בעינינו מוזרים ומפוקפקים לפני עשר שנים, מקובלים ומדויקים עלינו היום וכל המהרהר אחריהם מוכיחם כקנאי. שאינו מן הישוע.

גם את הכנענים מכניס המחבר למסגרת ההיסטוריוסופיה היהודית, כאשר נראה להבא:

הרבה משיחי שקר קמו לישראל, אל רובם מת-יחסת ההיסטוריה היהודית בסלחנות של רחמים כאל הרפתקנים מתעים ומותעים, רק את האחר, את שבתו צבי, הוקיעה לשמצה ולדריון עולם, וקבעה את זכרונו לקללת נצח. בתחושה של בני בניאיים הרגישו היהודים שאין כאן רק מאמץ להוליך שולל ולאחוז עינים אלא נסיון להעביר את ההיסטוריה היהודית לאפיקים אחרים, לפי דרך עול גלויות עם עול תורה גם יחד, להגאל מן הגויים ולהגמל מן המצוות המעשיות, לזכות בני אולה בתור דור שכולו חיבי, מאחר שנואשו מתוחלתם לזכות בה בתור דור שכולו זכאי. עם שבתו צבי התחילה תקופה חדשה של דחיקת הקץ, של העפלה על חרבות חומות היהדות, לקרא דרוו ליהודי מן התורה, טרם יקרא לו דרוו ממשעבריו הגויים, ארטו של אותו משיח השקר הלחל ומחלחל כארט של עכנאי בגוף האומה מאין מופא לה עד היום הזה ממנו נזונו תנועות תקוני הדת, ההשכלה והציונות זו אחר זו.

ה„כנעניות“ היא החוליה האחרונה בשלשלת הקלון, שחולל שבתו צבי בשעתו. כאן תחתית המדרון, כאן החזרה לימי תרת, לתקופה שקדמה לברית בין הבתרים, בדמות ה„כנעניות“ חוזרת הציונות על אכסניה שלה, כל כמה שהציונות תתכחש לנוער ה„כנעני“ וכל כמה שאננו הנוער יתכחש לה, הרי הורתו ולידתו בה, הוא יוצא הלציה החוקי וממנו לא תוכל להתעלם.

הכנענים בשער! נחשול העכומיות על גלוליה ושחיתותה מציף את ארץ הקודש, חוקים ואסורים לא יצליחו לבלמו, רק פעולות הנוכיות והדרכי תיות יקימו את הסכר, יש לנהוג בכנעניות כדרך שנוהגים לגבי מגיפה ממאחת, שאין מבערים אותה ברטון, אנוחות, עצימת עינים וקלות דעת, אלא ע"י חשיפת גורמיה ובאמצעי הסברה, חסון והסתגרות מוחלטת.

המשבר הנפשי אופף את הנוער היהודי על כל זרמיו ושכבותיו, אותו חלק מהנוער שדמה למצא תוכן לחייו בפעולות המחתרת, הוצג היום ככלי ריק לאחר שנעלם הנושא לשנאתו. הנוער החלוצי, שטפה בלבו חלומות חברתיים גדולים וראה בקבוצה את המכשיר לתקן עולם במלכות הצדק ולהפוך את שממות המולדת לגן פורה, נוער זה מוכה תדהמה לנוכה לבטיהם של ותיקי הקבוצים ומיסדיהם, שהספיקות בצדקת דרכם אוכלות בהם כעש. לנוער הארץ ישראלי קוסמת הקרי' והקצינות יותר מאשר העממה, הוא מוכן ברצון לטייל לאילת ולמסדה, אולם הוא מסרב בהמוניו להתישב בסביבותיהן, נוער זה מנוסף את שבת בקורתו העוקצנית, ההרסנית והשטחית על הכל, על הוריו ועל מוריו, על הספרות שמל-עיטים אותו בה בבית הספר ואפילו על התורות שראשי המפלגות מרביצים בו. אין זה מקרה שהציונות הפכה בפיו לכנוי גנאי של בטלנות נמלצת ומשעממת, הכלל של על דאטפת אטפון חל לא רק על היחיד בלבד, אלא אף על הצבור והוא עקרון היסטורי, חוק לא יעבור. הציונות שבקשה להעביר את הכלל על מסורת האומה, מבוטלת היום ונלעגת בפי מגשימייה, נתקיים בו בדור הציוני את שעולל לדור שלומי-אמוני התורה: „בניך ובנותיך נתונים לעם אחר ועיניך ראות וכלות אליהם כל היום ואין לאל ידך“.

את שזרעה ברינה היא קוצרת היום בדמעה. מעל למפלגות הרשטיות, מחוץ למסגרת תנו-עות הנוער, צצה כאילו מתחתה תנועת ה„כנע-נים“, אם כי אין רישומה ניכר היום עתידה היא לרוח המאה העשרים לפשות ח"ו כנגע ממאיר בגוף הישוב והמדינה, אין כוחה ברעיונות או בהזון, אלא דוקא בזה שהיא נטולה כל רעיון וחזון וגאותה על כך, היא פוגה אל היצרים הא-פלים שבנפש הצעיר, מחניפה לו פורקת ממנו כל עול ומשקוטה את מוסר כליותיו ומצפונו, ועל כך ודאי וודאי שנאמר: מה יעשה הבן שלא יחטא?

כל מי שנתגלגל לידו בטאונם „אלף“ פלצות תאחזנו למקרא התפרצויות השנאה המטרפת כלפי יהודי הגלות שבהוה ובעבר, לעומת היהר-דונים ה„עלובים והמושחתים“ שגם כבואם ארצה אינם נחשבים בעיניהם כעולים אלא כמהגרים, מוצג לראוה כטפוס אידיאלי של העברי החדש נוצרי יליד הארץ, ששפתו עברית וגם ב„הגנה“ השתתף, אותו עתון מגן על חנוך המסיון ומוכיח את החפשים מדת, ובפרט את אנשי המפ"ם, על שהם מקיימים את מצולת ברית מילה ומתאכזרים לתינוקם הרך.

אין לזולל בסכנת ה„כנעניות“, הם אינם מהוים עדיין מפלגה אולם מהלכים לחם בכל הקפלות, החל ב„הרות“ וכלה במפ"ם, לאמיחו של דבר, הם הם שחושבים את המחשבה הציונית העקבית עד תומה ומביעים דעות שרק משוררי הציונות כגון טשרניחובסקי העיזו להביען בשירה, המס-קנה ההגיונית של החזון הציוני על „נהיה ככל הגויים“, היא ללא ספק שהעם הישראלי יכלוג בני דמות שונות, כדרך כל עמי תבל, המחיצות לגבי הקראים והשומרונים נתבטלו באורח רשמי השם משרד הדתות (בלשו רבים) כאילו מכרזו

כי כל ציוני „סתם“, כל מהגר ציוני, בין שהיה כבר ציוני בכואו ובין שכאן נגלו לו מאוריה, סוף-סוף לא נתגדל בעולם שכולו ציונות, והריהו בקי מעט או הרבה בהוויות העולם, ועם כל ש-נסתלפו מושגיו בעטיה של זו על הרוב עוד שמור-רים אתו מושגים אחרים, שבהם לא נגעה ידה להשחית, ותכופות יודע הוא בסתר-לבו היטב היטב כי — המלך ערום, גם הספקנות והחכמנות היהודית עושות את שלהן.

אבל הנוער העברי, שבחממותיה של הציונות גדול ובארגוני-הזוכית שלה אולף בינה, הוא הלא משחר-קטנותו הרכיבו על עיניו את המש-כפים הציוניות ועל מחשבתו כפו את הדפוסים הצ-יוניים ואת לבו החפשי והגא נתנו בסד הציוני, הוא כמעט אינו יודע אלא מה שלמדו הציונות, אף כאשר יסיתו יצרו להרחיב פיו עליה, עדיין בדפוסה הוא חושב, תמונת-עולמו במסגרתה היא נהונה.

עליו עומדת אחיות העינים הציונית כיום הזה, עליו עומדת ממשלת הציונות.

ורק כאשר יתנער הוא, העברי הצעיר, האסיר הרודם, משובי, רק אז תתקעקע הביצה הציונית ויסור הסיט הזה הרע אשר הציונות נוסכת על כל סביביו.

כי רק בידו לתת דמות חדשה-באמת למדינת ישראל, רק בידו לעצב לה עתיד אחר, רק בידו לפרוץ את הדרך להגשמת החזון העברי, אשר מדינת ישראל נושאת בחובה בעצם קיומה ומ-עצם קומה: — חזון עולם פתוח לכל וקולט את-כל, חזון תחיה אדירה לארץ-הפרת כולה, חזון נתך אומה חדשה ותחיית תרבות-איתנים עתיקה, אפס קודם כל שומה עליו להיגאל-ברוח, שומה עליו להיות חפשי-ברוח.

שומה עליו להתנער ולראות דברים נכוחה, לראות כי ה„מל“ הציוני — מלך ערום הוא.

מולדת גיאוגרפיה

(סוף)

אין גבול של-קיים בין ישראל לחבלי מדינת סוריה, אין גבול של-ממש בין גורל ישראל לגורלה של סוריה וחבליה, אחת היא הארץ, ואם לטוב או לרע — אחד עתידה.

היהודים מסתגרים

קברניטיה היהודים של מדינת-ישראל אינם מסוגלים לחרוג מתחום המושגים העדיתיים היח-דניים של היהדות, הלא אף בתחומי המדינה מב-דלים הם ומרחיקים את כל שאינם צאצאי עדות יהודיות, על כרטיסי הזהוי של דרוזים וארמנים רושמים „לאום: — ערבי“! על אפס ועל חמ-תם של אלה אוטמים הם אונן משמוע לבקשותיהם של תושבי כפרים דוברי-ערבית לבית-ספר עברי אחיד, ומקימים רשתות חינוך נפרדות ומובדלות לבני העדות השונות; אין מטילים את חובת הגיוס על כל האזרחים „שוי הזכויות“ שהם ממוצא

לא-יהודי, מקיימים תחום מושב לבני „הגזעים הנחותים“ ומגבילים את חופש תנועתם.

החינוך היהודי

ואת הנוער העברי מהנכים על בידול עדתי מס-הגר בתחום מדינת-החלוקה, המורה הישראלי בן הדור המהגר, בעמדו לפני הניכיו בשעור ה„מולדת“ — רטט התלהבות אר-לי יאחזונו בדברו על ירושלים וחסידיה, על צפת ומקובליה על יבנה והכמיהה, אך חרמון והלבנון, הגולן, הבשן והחורן, דמשק וחמת, גבל ואוגרת, מכורתם של בן-הדד, חזאל ונעמן, חירם, אדונירם ואשמנעור, המלכים והמצביאים ששמותיהם העבריים המצלצלים (כשמות הנהרות, הגלילות והערים) מעידים כמה עדים על שבטי עברים גבורי-חיל שוכני גדות אמנה ופרפר וחוף הים הגדול ושפת הנהר הגדול נהר פרת — כל אלה אינם מלהיבים ואינם מהיטים את הדמיון: הלא הם אינם „מולדת! הם „גיאוגרפיה“.

ועקרבים

הגליונות האחרונים של "אלף" זכו להפצה מוגברת. פירושו של דבר הוא תוספת קוראים חדשים, שלא ראו את הגליונות הקודמים. מקוראים חדשים אלה קיבלנו מכתבים רבים ובהם שאלות שונות, לבד מאלו שעליהן אנו משיבים במדור "ברורי דברים". סיכמנו את השאלות בקצרה, והחל מגליון זה נתחיל להשיב עליהן. המעונין להתקשר אל מדור זה יכתוב למדור "אלף משיב", מערכת "אלף", ת. ד. 448 ת"א.

"ממשלת ישראל הסגירה אל עבדאללה ותלינו קצין צבא שברח ממחנהו עם נשקו והגיע אלינו בבקשו מפלס".

במקום להפכו לאיש משלנו, ולעודד אחרים לדרך זו - בגדו באדם שבטח בנו, ואי-אמון ופחד ושנאה זרעו בכל שאינו מגזע יהודי.

"עצמות חללי ג'נין הועברו לבית הקברות בירושלים"

במקום להאריך רוח עד יום בו נקים מצבה במקום נפלם - טלטלו את שרידיהם, חיללו את כבודם ובגדו בארץ שלמענה יצאו לקרב.

"במשרד הדתות נתקבל בשבוע שעבר מכתב מאכר נוצרי משרעם המבקש ממשרד הדתות לעזור לו בהגשת רשיון למספוא בשביל חזירו מאת משרד האספקה והקיצוב.

במשרד הדתות דנים עתה בנקיטת עמדה ב"זילאמה" זו.

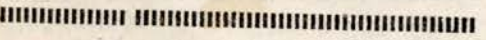
במקום שמשד האספקה והקיצוב יעו"ד את גידול החזירים בארץ, כדי לשפר את התזונה הדלה למדי או לפחות כדי לחסוך דבזים - מוזיק הוא אכר דתי לפנות אל משרד הדתות.

משרד הדתות חייב להלכה לסייע לאכר דתי לנהוג כמנהג דתו. אבל השאלה היא בעצם מדוע יימנע הבשר הטוב והזול מרבים רבים בישראל החפצים בו. אולי ינסה ד"ר יוסף פעם להיות פופולרי - והגינני.

מדינת ישראל היא אחת הארצות בהן ייערכו מחקרים מטעם אונסק"ו על קליטת מהגרים בארצות שונות בעולם.

(על המשמר" 8.8.50)

מוסרים ממקורות מוסמכים שממשלת ישראל הקונגרס הציוני, ההסתדרות ועוד שבעים ושבעה מוסדות, עומדים להגיש מחאה חריפה על ניסוח השאלה, שמשתמרת ממנה גישה אנטישמית, ולצרף תזכיר הסברה מנומק על ההבדל בין "מהגרים" ו"עולים".

המ"ל : א. י. סופר / העורך : א. אמיר
נדפס בדפוס מ"ן

הכותב אלינו, המבקש לחתום על העתון, או לקבל גליונות קודמים, יפנה ע"פ הכתובת:

מערכת "אלף", דפוס מ"ן, הלל הזקן 6, ת"א
או: "אלף", ת. ד. 448, ת"א.

למה אתם קוראים "ארץ-הפרת"?

ארץ הפרת היא הארץ המשתרעת בין רמת-איראן ממזרח והים התיכון ממערב, ובין רמת-אנטוליה מצפון ומדבר-ערב בדרום. ארץ זו, שבימי קדם הייתה פורחת ועשירה, מפוצלת היום לכמה מדינות קטנות. חלקים גדולים ממנה הפכו שממה - מדבר או ביצות - ורעב ומגיפות הם מנת-הלקם של התושבים, המפורדים לעדות-עדות, אכולות-שנאה ושוטמות זו את זו.

פירוד ארץ-הפרת והשנאה ההדדית בין תושביה תוצאות הן מן הרוח העדתית השוררת בה, והן היסוד עליו עומדים המשטר החברתי הנחשל ורמת-החיים הירודה. פירוד זה הוא גם הגורם לתלות בכוחות-חוץ עוינים, השואפים להגדילו ככל האפשר, כדי לחזק את שלטונם.

מהו תכניתכם לעתיד הקרוב?

היום אנו רואים את עיקר תפקידנו במסע ההפצת הרעיונות העבריים. רעיונות אלה גלומים כמעט אצל כל נער עברי, אך לא כולם הצליחו כבר להביא אותם לידי ביטוי מודע. תפקידנו הוא למסוך אומץ באותם הלבבות הפועמים ב"קצב אחד אתנו (ומי מן הנוער אינו מהרהר: בעצם "אלף" צודק בהרבה את העבריים?) כדי ש"יעזו ויאמרו בפהם את הטמון בלבם.

זאת אנו עושים ע"י העתון הזה וע"י קיום פגישות עם קבוצות-נוער, ובהזדמנות זאת נאמר כי ניענה ברצון לכל קבוצת נוער שתפנה אלינו בבקשת שיחה או בירווי-דברים.

האין רעיונותיכם מוקדמים מדי?

רעיוננו בא לעולם מתוך המציאות: הבטנו וראינו כי הארץ הזאת מגדלת אנשים אחרים מאלה שגדלו בארצות זרות; ששפתם, מנהגיהם ורגשותיהם אחרים משל אלה שגדלו בארצות זרות; הכרנו כי עולמם הרוחני של גידולי הארץ הזאת אין לו קשר ושיתוף העולם הציוני, ועוד ראינו כי דור הציונים מנסה לכפות על הדור העברי את ערכיו שלו; כי בבתי-הספר מנסים הציונים להלעיט אותנו ואת אחינו הצעירים את האמונות שלהם ואת המנהגים שלהם, את ההיסטוריה שלהם ואת הספרות שלהם. אכן נוכחנו גם כי אין הם מצליחים! - הנוער העברי לועג ל"ציונות", מבקש להשתחרר מכבלי המליצות הזרות ומחפש ביטוי חפשי לנפשו. לכן אך טוב עושים אנחנו בהקרימנו עור ובשר לרעיונות אלה על עצמאות הנוער העברי ובידולו מן הציונות והיהדות - רעיונות המרחפים בתללנו זה שנים.

ולכל אותם הרבים, המסכימים, בעצם, אתנו, אלא שמפקקים הם, "אם הגיעה השעה" - ייאמר כאן כי בידם ובתמיכתם נתון המפתח לקידום מהיר של הענין המשותף. חובת אדם ישראל לב ללכת באומץ בדרך המובילה אל המטרה, וגם אותו הסובר כי חייבים אנו עדיין להבהיר עמדה בפרט זה או אחר - מוטב שיעשה הוא את הדבר מבפנים ויתן ידו עמנו, מאשר יבקר מבחוץ ומצפוניו נוקף.

כיצד נעשה אדם לעברי?

רוב בני-אדם נולדים בסביבה לאומית הומר-גנית, ובדרך הטבע הם נשאים בה ואין בידם לבחור לאיזה לאום להשתייך. אבל אם נולד אדם בסביבה שאינה הומוגנית נתונה הבחירה לאיזה לאום להשתייך בידי האדם.

הדבר ניכר ביחוד באזורי-גבול: למשל, יליד אלזאס או לורייין, שמוצא משפחתו גרמני וביה"ס שבו התחנך היה צרפתי - עומדת לפניו השאלה לאיזה לאום הוא משתייך. במקרים רבים בחרו בני משפחה אחת בלאומים שונים, וכך היה אחד האחים צרפתי ומשנהו גרמני (שלא לדבר על בניהם).

בארצות-הגירה עומדת שאלה כזו לפני כל מהגר צעיר, או בן-מהגר. כל אחד מהם בוחר כרצונו בהשתייכות ללאום: בני "המהגרים" של בור הנורווגי בחרו - באורח טבעי - להיות אמריקנים ולא נורווגים; קונרד שמוצאו מפולין בחר להיות אנגלי; דה-ואליריה בחר להיות אירי (יכול היה להלכה לנסוע אל אביו לספרד ולגדול איש ספרדי).

ארצנו ארץ הגירה היא, וטרם נוצרה בה סביבה לאומית הומוגנית, כי חוקים עדיין כוחות המהגרים. לפני כל נער צעיר בן-יהודים בתוכנו ניצבת איפוא עתה השאלה אם להיות יהודי או להיות עברי. כל הבוחר ביודעים להיות עברי - ולא יעשה זאת אלא זה שבאין-יודעים כבר עברי הוא ואח לכלל-העברים - קורע ומנתק את הקשרים שקשרוהו הוריו ומחנכיו אל היהדות, מחפש את ביטוי העצמי שלו ושל דורו ומביע אותו - הריהו קובע בכך כי איננו מבני העדה היהודית, אלא מבני הלאום העברי החדש.

כיצד יגובש כרל אוכלוסייה של המדינה?

מגדירים אנו כעברי אדם הדר בארץ-העבריים דובר בלשון העבריים, ואין אנו שואלים למוצאו הגזעי או העדתי או הלאומי. בשעה שהכרה זו תשרור בארץ - תוסר מאליה ההסתגרות העדתית העומדת לשטן בדרך היתוכם של התושבים לאומה עברית אחידה.

היום, עלינו לבטל כל חוק דתי ועדתי, ולהעמיד את כל התושבים למרות חוק אזרחי אחיד, כולל גם דיני אישות; לחנך את ילדי כל התושבים בבית-ספר ממשלתי אחיד - (במדת האפשר יהיו גם התלמידים גם המורים ממוצא עדתי מעורב); לקבוע את העברית כלשון-חובה לכל תושבי-הארץ.

במלים אחרות: לא לטפח טיפוח מלאכותי זכויות לאומיות-כביכול ל"מיעוט ערבי", אלא להעניק לכל את מלוא שיוון-הזכויות האזרחי. תפיסה זו - של ארץ חד-לאומית ולא דו-לאומית - תגרוור עמה ביטול ערך המוצא, הדת או הגזע כאמצעי למדידת האדם בהשגת-עבודתו, ברשיון-תנועה וכד', ואל האומה העברית ייספחו אז - מטעמים חברתיים וכלכליים רגילים - תושבים ממוצא יהודי, מוסלמי, דרוזי, או נוצרי-בלי הבדל.